

**INFORMAȚII CU PRIVIRE LA PATRIMONIUL CULTURAL
AL ROȘIEI MONTANE ȘI GESTIONAREA ACESTUIA**

CUPRINS

1. CADRU LEGISLATIV

Prevederi ale legislației naționale pentru domeniul arheologiei preventive
Prevederi ale legislației naționale pentru domeniul monumentelor istorice și al zonelor protejate
Convenții europene și reglementări internaționale
Considerații asupra regimului de protecție juridică al valorilor de patrimoniu cultural din zona Roșia Montană
Aplicarea procedurii de descărcare de sarcină arheologică

2. PATRIMONIU

Scurt istoric
Programul Național de Cercetare „Alburnus Maior”
Studiul vestigiilor arheologice de suprafață de la Roșia Montană (2000-2006)
Studiul galeriilor istorice de la Roșia Montană (1999-2006) și concluzii preliminare referitoare la conservarea și punerea în valoare a acestei categorii de vestigii
Principalele rezultate ale Programului Național de Cercetare „Alburnus Maior” (2001-2006)
Studii de specialitate privind monumentele istorice și zona protejată

3. PERSPECTIVE DE PUNERE ÎN VALOARE A PATRIMONIULUI CULTURAL AL ROȘIEI MONTANE

Vestigiiile arheologice miniere și soluții de conservare/restaurare a porțiunilor reprezentative și organizarea secțiunii subterane a muzeului mineritului cu finanțarea asigurată de investitor
Acțiuni de conservare și restaurare a monumentelor istorice și a Zonei Protejate
Centru Istoric din Roșia Montană
Perspective de dezvoltare a potențialului turistic pornind de la valorile de patrimoniu Cultural

4. ÎNDEPLINIREA DE CĂTRE INVESTITOR A OBLIGAȚIILOR LEGALE ÎN DOMENIUL PATRIMONIULUI CULTURAL

5. ALTE PROBLEME SPECIFICE

Măsuri specifice de atenuare a impactului pușcărilor asupra clădirilor monument istoric
Considerații privind poziția expimată de Academia Română cu privire la patrimoniul cultural din zona Roșia Montană
Considerații legate de problematica „peisajului cultural” în zona Roșia Montană
Planurile de management referitoare la patrimoniul cultural din zona Roșia Montană

1. CADRU LEGISLATIV

În România nu există un singur text legislativ cuprinzător care să dea definiții clare și să stabilească atribuțiile și responsabilitățile referitoare la protecția patrimoniului cultural și la proprietatea culturală în ansamblul lor. Majoritatea valorilor de patrimoniu cultural, inclusiv patrimoniu arheologic și monumentele istorice sunt reglementate printr-o serie de legi specifice. Principalele documente legislative aplicabile în ceea ce privește protecția patrimoniului cultural din România includ:

- OG 43/2000 (completată prin Legea nr. 378/2001 privind protejarea patrimoniului arheologic și declararea unor situri de interes național, revizuită și completată de Legea 462/2003, apărută în noiembrie 2003, precum și de Legea 258/2006, apărută în iulie 2006), care este principalul act ce reglementează activitățile legate de patrimoniul arheologic, stabilind cadrul legal de desfășurare al cercetărilor arheologice de teren și definește acțiunile legate de protejarea zonelor cu patrimoniu arheologic. Legea menționează instituțiile și entitățile din România abilitate să ia decizii în ceea ce privește protecția patrimoniului arheologic, precum și drepturile și obligațiile care revin proprietarilor sau investitorilor privind finanțarea cercetărilor arheologice necesare pentru obținerea unui certificat de descărcare de sarcină arheologică;
- Legea nr. 182 / 2000 privind protejarea bunurilor mobile de patrimoniu cultural național, publicată în Monitorul Oficial nr. 530 din 27 octombrie 2000, partea I, care asigură cadrul legal pentru activitățile legate de bunurile de patrimoniu mobil, respectiv evaluarea, clasarea, exportul acestei categorii de bunuri, precum și definițiile diverselor categorii. Legea menționează instituțiile și entitățile din România abilitate să ia decizii în ceea ce privește protecția bunurilor de patrimoniu mobil;
- Legea nr. 422/2001 privind protejarea monumentelor istorice, revizuită și completată prin Legea 468/2003, precum și OMCC 2682/2003, OMCC 2684/2003 și HG 1430/2003, respectiv prin Legea 259/2006 referitoare la protejarea monumentelor istorice;
- Legea nr. 5/2000, publicată în Monitorul Oficial nr. 152 din 2000, privind aprobarea Planului de Amenajare a Teritoriului Național (PATN) și lista zonelor naturale și a celor cu valori de patrimoniu de interes național;
- Legea nr. 311/2003 referitoare la muzee și colecții; și,
- Reglementările privind Planul de Urbanism General (PUG) nr. 525/1996.
- HG nr. 1430/2003 care revizuieste Legea 422/2001 privind monumentele istorice
- Ordinul Ministrului Culturii și Cultelor OMCC 2682/2003 privind aprobarea Normelor metodologice de clasare și evidență a monumentelor istorice, a Listei monumentelor istorice, a Fișei analitice de evidență a monumentelor istorice și a Fișei minimale de evidență a monumentelor istorice, cu modificările și completările ulterioare, cu modificările și completările ulterioare, respectiv Ordinul Ministrului Culturii și Cultelor 2807/2003 cu privire la Normele metodologice de clasare și evidență a monumentelor istorice
- Ordinul Ministrului Culturii și Cultelor OMCC nr. 2392/2004 privind standardele și procedurile în arheologie.

Prevederi ale legislației naționale pentru domeniul arheologiei preventive

În baza prevederilor OG 43/2000, completată prin Legea 378/2001, Legea 462/2003 și Legea 258/2006, art. 7, lit. a) investitorul are obligația să finanțeze „stabilirea, prin studiul de fezabilitate al investiției și prin proiectul tehnic, a măsurilor ce urmează să fie detaliate și a necesarului de fonduri pentru cercetarea preventivă sau supravegherea arheologică, după caz, și protejarea patrimoniului arheologic sau, după caz, descărcarea de sarcină arheologică a zonei afectate de lucrări și aplicarea acestor măsuri.”

Prevederi ale legislației naționale pentru domeniul monumentelor istorice și al zonelor protejate

- Conform prevederilor Legii 5/2000 (art. 5, paragrafele 2-3), autoritățile administrației publice locale, cu sprijinul autorităților publice centrale cu atribuții în domeniu, aveau obligația de a delimita, în baza unor studii de specialitate, în termen de 12 luni de la data intrării în vigoare a legii 5/2000, zonele de protecție a valorilor de patrimoniu cultural, prevăzute în anexa nr. III a respectivului act normativ. În vederea instituirii zonelor protejate autoritățile administrației publice locale trebuie să întocmească documentațiile de urbanism și regulamentele aferente, elaborate și aprobate potrivit legii, care trebuie să cuprindă măsurile necesare de protecție și conservare a valorilor de patrimoniu cultural național din zonă.
- În ceea ce privește *delimitarea zonelor de protecție a monumentelor istorice*, conform Legii 5/2000 art. 10.-(1), Legii 422/2001 Art. 59, completată prin Legea 259/2006, *până la instituirea prin studii de specialitate a zonei de protecție a fiecărui monument istoric*, se consideră zonă de protecție suprafața delimitată cu o rază de 100 m în localități urbane, 200 m în localități rurale și 500 m în afara localităților, măsurată de la limita exterioară, de jur-împrejurul monumentului istoric. Prin urmare până la instituirea prin studii de specialitate a zonelor de protecție a monumentelor istorice, în cazul de față, limita de protecție este de 200 metri.
- tot în ceea ce privește *delimitarea zonelor de protecție a monumentelor istorice* conform art. 8 (1) și (2) din Legea 422/2001, modificate prin Legea 259/2006 „(1) pentru fiecare monument istoric se instituie zona sa de protecție, delimitată pe baza reperelor topografice, geografice sau urbanistice, în funcție de trama stradală, relief și caracteristicile monumentului istoric, după caz, prin care se asigură conservarea integrată și punerea în valoare a monumentului istoric și a cadrului său construit sau natural. (2) Delimitarea și instituirea zonei de protecție se realizează simultan cu clasarea bunului imobil ca monument istoric, în condițiile legii.”
- Conform Legii 422/2001 art. 35, completată și modificată prin *Legea 259/2006, Comisia Națională a Monumentelor Istorice a Ministerului Culturii și Cultelor* are atribuții privitoare la:
 - avizarea Planului de amenajare a teritoriului național – Secțiunea Zone construite protejate; avizarea pentru secțiunile de specialitate din planurile privind amenajarea teritoriului care au ca obiect monumentele istorice sau zone construite protejate;
 - propunerea avizării Planului de amenajare a teritoriului național – Secțiunea Zone construite protejate;
 - propunerea avizării pentru secțiunile de specialitate din planurile privind amenajarea teritoriului care au ca obiect monumentele istorice sau zone construite protejate;
 - propunerea avizului privind studiile de fundamentare istorico-științifică pentru delimitarea zonelor de protecție a monumentelor istorice clasate în grupa A sau a zonelor construite protejate care cuprind monumente istorice clasate în grupa A, ale secțiunilor de specialitate din planurile de amenajare a teritoriului și planurile urbanistice, precum și pentru proiectele de restaurare a monumentelor istorice clasate în grupa A;
 - propunerea avizului pentru studiile de fundamentare și secțiunile de specialitate din planurile urbanistice generale ale unităților administrativ-teritoriale și din planurile urbanistice zonale, precum și pentru planurile urbanistice de detaliu, care au ca obiect monumente istorice clasate în grupa A sau zone construite protejate care cuprind monumente istorice clasate în grupa A.
- Conform Legii 422/2001, art. 38 - completată prin Legea 259/2006 - obligațiile proprietarilor de imobile monument istoric, persoane fizice sau juridice sunt:
 - a) să întrețină, să folosească și să exploateze imobilul numai cu respectarea prevederilor prezentei legi și a Obligației privind folosința monumentului istoric, conform art. 16;
 - b) să asigure paza monumentelor istorice și să ia măsuri pentru apărarea împotriva

incendiilor;

c) să înștiințeze de urgență, în scris, Direcția pentru Cultură, Culte și Patrimoniul Cultural Național Județeană, respectiv a municipiului București, precum și primarul orașului ori al comunei respective despre orice modificări sau degradări în starea fizică a monumentelor istorice deținute și aflate în teritoriul unității administrativ-teritoriale; [...]

[...] h) să asigure efectuarea lucrărilor de conservare, consolidare, restaurare, precum și a oricăror alte lucrări, conform prevederilor legale, numai de către persoane fizice sau juridice atestate în acest sens și să prevadă în contracte condițiile și termenele de execuție cuprinse în avizul de specialitate;

i) să respecte toate condițiile și termenele de execuție cuprinse în avizul de specialitate atunci când execută ei înșiși lucrări de întreținere curentă sau orice alte intervenții, conform prevederilor prezentei legi; [...]

Convenții europene și reglementări internaționale

Convenții europene. La elaborarea documentațiilor de specialitate și a planurilor de lucrări privind patrimoniul cultural din zona Roșia Montană s-a ținut cont de prevederile celor mai importante convenții europene referitoare la protejarea patrimoniului cultural.

- *Convenția privind protejarea patrimoniului arhitectural al Europei (1985)* (Convention for the Protection of the Architectural Heritage of Europe) (cunoscută și sub denumirea de Convenția de la Granada)

Scopul principal al convenției este acela de a susține și promova politicile privind conservarea și sporirea patrimoniului Europei. De asemenea acest document afirmă nevoia de solidaritate europeană cu privire la conservarea patrimoniului și este elaborat pentru a sprijini cooperarea practică între părți. Ea stabilește principiile pentru "cooperarea europeană privind politicile de conservare", inclusiv consultări cu privire la accelerarea politicilor care trebuie implementate. Convenția a fost semnată de România în data de 22.07.1996, a fost ratificată de Parlamentul României în data de 20.11.1997 și a intrat în vigoare la data de 01.03.1998. Prevederile acestei convenții au fost transpuse într-o anumită măsură în legislația românească de specialitate, respectiv Legea 422/2001, completată prin Legea 259/2006 privind protejarea monumentelor istorice.

- *Convenția europeană privind protejarea patrimoniului arheologic (1992, revizuită)* (European Convention on the Protection of the Archaeological Heritage) (cunoscută și sub denumirile de Convenția de la La Valletta sau Convenția Malta)

Această convenție revizuită actualizează prevederile unei convenții europene anterioare dedicată aceleiași problematici, respectiv Convenția de la Londra (1969). Prin noul text adoptat, conservarea și valorificarea patrimoniului arheologic devine unul dintre obiectivele politicilor urbanistice de planificare și sistematizare a teritoriului, la nivel urban și regional. Aceasta conține o serie de referiri particulare privind o serie de aranjamente care trebuie făcute pentru încurajarea și promovarea cooperării între arheologi și urbanistii de la nivel urban și regional pentru a asigura o conservare optimă a patrimoniului arheologic. Convenția stabilește un îndrumar pentru finanțarea săpăturilor, a lucrărilor de cercetare și de publicare a descoperirilor rezultate în urma cercetărilor. Textul face o serie de referiri privind accesul public în siturile arheologice și acțiunile educaționale care trebuie întreprinse pentru dezvoltarea conștientizării și conștiinței publice a valorii patrimoniului arheologic. Convenția constituie practic un cadru instituțional pentru cooperarea pan-europeană în privința patrimoniului arheologic, determinând un schimb sistematic de experiență și de experți între diversele state. A fost instituit un comitet responsabil pentru monitorizarea aplicării convenției, acesta asumându-și și rolul de a întări și de a coordona politicile de patrimoniu arheologic în Europa. Convenția a fost semnată de România în data de 22.07.1996, a fost ratificată de Parlamentul României în data de 20.11.1997 și a intrat în vigoare la data de 21.05.1998. Prevederile acestei convenții au fost transpuse într-o anumită măsură în legislația românească de specialitate, respectiv OG 43/2000, completată prin Legea 378/2001, Legea 462/2003 și Legea 258/2006 privind protejarea patrimoniului arheologic.

- *Convenția europeană a peisajului (2000)* (European Landscape Convention) (cunoscută și sub denumirea de Convenția de la Florența)

Convenția urmărește încurajarea autorităților publice să adopte politici și măsuri la nivel local, regional, național și internațional pentru protejarea, gestionarea și planificarea peisajelor din cuprinsul Europei. Ea acoperă toate tipurile de peisaj, atât pe cele excepționale, cât și pe cele comune, care

determină calitatea mediului de viață al oamenilor. Documentul constituie un cadru flexibil de abordare a peisajelor ale căror caracteristici specifice necesită tipuri variate de acțiuni, variind de la o conservare strictă prin protecție, gestionare și îmbunătățire până la crearea efectivă de peisaje. Convenția propune măsuri legale și financiare la nivel național și internațional, urmărind să contureze "politicile de peisaj" și să promoveze interacțiunea între autoritățile centrale și locale, dar și cooperarea transfrontieră în protejarea peisajelor. Ea stabilește un set variat de soluții pe care statele semnatare le pot aplica în funcție de nevoile lor specifice. Comitetele interguvernamentale ale Consiliului Europei vor supraveghea implementarea convenției. Convenția a fost semnată de România în data de 20.10.2000, a fost ratificată de Parlamentul României în data de 07.11.2002 și a intrat în vigoare la data de 01.03.2004.

Reglementări internaționale. La elaborarea documentațiilor de specialitate și a planurilor de lucrări privind patrimoniul cultural din zona Roșia Montană au fost avute în vedere prevederile unor reglementări internaționale din domeniul protecției patrimoniului cultural, respectiv

- Recomandările UNESCO asupra principiilor internaționale aplicabile cercetărilor arheologice (1956);
- Convenția Națiunilor Unite referitoare la Protejarea Patrimoniului Mondial Cultural și Național (1972), prin care statele semnatare își asumă responsabilitatea de a stabili un sistem activ pentru protejarea patrimoniului cultural și național de valoare mondială excepțională;
- Nota de politică operațională 11.03 a Băncii Mondiale;
- Charta ICOMOS asupra protecției și managementului patrimoniului arheologic (1990).

Considerații asupra regimului de protecție juridică al valorilor de patrimoniu cultural din zona Roșia Montană

Până în anul 2000, în România, datorită transformărilor complexe ale societății survenite după 1989, a existat un hiatus semnificativ în ceea ce privește legislația referitoare la protejarea patrimoniului cultural. Începând din anul 2000 și până în prezent, această lipsă majoră a fost completată. Trebuie subliniat că implementarea proiectului minier a ținut cont de toate aceste modificări legislative, survenite într-un ritm destul de alert, existând situații în care un anumit text legislativ a suferit de la un an la altul amendamente și modificări.

Elementele de patrimoniu cultural ale Roșiei Montane se încadrează în două dintre cele trei categorii de monumente istorice definite prin *Legea privind protejarea monumentelor istorice* (Legea 422/2001):

- *monument* (monument - construcție sau parte de construcție, împreună cu instalațiile, componentele artistice, elementele de mobilare interioară sau exterioară care fac parte integrantă din acestea, precum și lucrări artistice comemorative, funerare, de for public, împreună cu terenul aferent delimitat topografic, care constituie mărturii cultural-istorice semnificative din punct de vedere arhitectural, arheologic, istoric, artistic, etnografic, religios, social, științific sau tehnic) și

- *sit* (teren delimitat topografic cuprinzând acele creații umane în cadru natural care sunt mărturii cultural-istorice semnificative din punct de vedere arhitectural, urbanistic, arheologic, istoric, artistic, etnografic, religios, social, științific, tehnic sau al peisajului cultural).

De asemenea, aceste elemente se înscriu, conform *Planului de Amenajare a Teritoriului Național (PATN) – Secțiunea a III-a – Zone protejate* (aprobat prin L. 5/2000), în următoarele categorii privind valorile de patrimoniu cultural de interes național:

1. *zone naturale protejate de interes național și monumente ale naturii* – Piatra Corbului și Piatra Despăcată

2. *valori de patrimoniu cultural de interes național, respectiv*

- *ansambluri urbane* – Centrul Istoric al comunei Roșia Montană, sat Roșia Montană

- *arhitectură industrială*; amenajări căi de comunicație - Galeriile romane ale exploatărilor miniere aurifere, comuna Roșia Montană, satul Roșia Montană

- *monumente de arhitectură populară, locuințe sătești* - Case - secolele al XVIII-lea - al XIX-lea, comuna Roșia Montană, satul Roșia Montana

- *unități administrative cu concentrare foarte mare a patrimoniului construit cu valoare culturală de interes național* – localitatea Roșia Montană

Cea mai amplă categorie patrimonială pentru zona Centrului Istoric, *situl*, este reprezentată pe de o parte de *situl arheologic Alburnus Maior – Roșia Montană* (cod L.M.I. 2004: AB-I-s-A-00065) care, deși nu are o delimitare precisă instituită prin lege, cuprinde o serie de vestigii arheologice de epocă romană și implicit acoperă și Centrul Istoric. Pe de altă parte, în aceeași categorie, *sit*, este inclus propriu-zis și *Centrul Istoric al localității* (cod L.M.I. 2004: AB-II-s-B-00270).

Categoria cu cea mai largă reprezentare este cea a monumentelor, în care sunt incluse:

- 41 de construcții, respectiv două biserici și 39 de case (cod L.M.I. 2004: AB-II-s-B-00269, și apoi de la de la AB-II-m-B-00271 la AB-II-m-B-00311).

la care se adaugă:

- cele 6 elemente componente ale sitului arheologic Roșia Montană, identificate ca și monumente istorice, respectiv Așezarea romană de la Alburnus Maior, Zona Orlea, Exploatarea minieră romană de la Alburnus Maior, Masivul Orlea, Vestigiile romane de la Alburnus Maior, Zona Carpeni, Incinta funerară romană din Zona „Hop-Găuri” și Galeria „Cătălina-Monulești” din zona protejată a centrului istoric al localității (cod L.M.I. 2004 de la AB-I-m-A-00065.01 la AB-I-m-A-00065.05) și galeriile romane din Masivul Cârnic, punct Piatra Corbului (cod L.M.I. AB-I-s-A-20329).

Ierarhizarea care se desprinde din încadrarea juridică, prin care întreg situl arheologic (așa cum este el considerat în Lista Monumentelor Istorice 2004) și elementele sale componente aparțin categoriei A – *monumente istorice de valoare națională și universală*, exprimă prevalența componentei arheologice. Toate celelalte elemente de patrimoniu sunt încadrate în categoria B – *monumente istorice reprezentative pentru patrimoniul cultural local*. Așa cum s-a menționat anterior, aceleași elemente sunt desemnate prin PATN/III drept *monumente de valoare națională excepțională*, fiind de subliniat că lucrările de salvare, protejare și de punere în valoare a patrimoniului din zonele protejate sunt de utilitate publică, de interes național (Legea 5/2000, art. 3).

Astfel delimitarea zonei protejate a Centrului Istoric este instituită prin Planul Urbanistic General din 2002, fără ca teritoriul astfel delimitat să cuprindă în întregime zona de concentrare a valorilor de patrimoniu, acest detaliu urmând să fie soluționat prin realizarea Planului Urbanistic Zonal pentru Zona Protejată Centru Istoric Roșia Montană.

Aplicarea procedurii de descărcare de sarcină arheologică

Conform prevederilor Legii 422/2001, completată de Legea 259/2006, este posibilă aplicarea legală a procedurii de declasare în contextul descărcării de sarcină arheologică în cazul siturilor arheologice, cf. avizului Comisiei Naționale de Arheologie din cadrul Ministerului Culturii și Cultelor. În accepțiunea legii *descărcarea de sarcină arheologică* este procedura prin care se confirmă că un teren în care a fost evidențiat patrimoniu arheologic poate fi redat activităților umane curente (Legea 258/2006, art. 5, paragraf (2)). În baza prevederilor OG 43/2000, completată prin Legea 378/2001, Legea 462/2003 și Legea 258/2006, art. 7, lit. a) investitorul are obligația să finanțeze „stabilirea, prin studiul de fezabilitate al investiției și prin proiectul tehnic, a măsurilor ce urmează să fie detaliate și a necesarului de fonduri pentru cercetarea preventivă sau supravegherea arheologică, după caz, și protejarea patrimoniului arheologic sau, după caz, descărcarea de sarcină arheologică a zonei afectate de lucrări și aplicarea acestor măsuri.”

Nivelul de cunoaștere și înțelegere științifică privitoare la realitățile arheologice de la Roșia Montană s-a bazat până în anul 2000 exclusiv pe interpretarea unor descoperiri întâmplătoare de monumente epigrafice de epocă romană și piese de arhitectură funerară (vezi Raportului de Evaluare a Impactului asupra Mediului, respectiv Anexele F-G, p. 157-167), la care s-au mai putut uneori adăuga unele informații de arhivă, adesea având un caracter lacunar. Prin urmare, RMGC s-a conformat prevederilor legale și a finanțat un program de cercetări arheologice preventive desfășurat de către specialiști abilitați din diverse instituții ale Ministerului Culturii și Cultelor, Academiei Române și Ministerul Educației și Cercetării. În baza analizei rezultatelor acestor cercetări, s-a putut decide și se va putea decide și în viitor, de către autoritățile abilitate și cu competență în domeniu, aplicarea sau nu a procedurii de descărcare de sarcină arheologică și deci implicit a procedurii de declasare din lista monumentelor istorice. În Legea 422/2001, completată de Legea nr. 259/2006 se specifică foarte clar modalitatea de aplicare a procedurii de declasare – înțelegă cf. art. 18 (1) drept radierea din Lista monumentelor istorice a unui bun imobil sau a unei părți din acesta, prin menționarea în listă a ordinului de declasare. Art. 18 (3), lit. a) prevede foarte clar că declasarea monumentelor istorice este declanșată din oficiu în situația când se realizează descărcarea de sarcină arheologică, în cazul siturilor arheologice, conform avizului Comisiei Naționale de Arheologie, sau după caz al structurilor deconcentrate ale MCC conform legii 258/2006.

Pentru zona masivului Orlea (singura în care sunt clasate în prezent vestigii miniere antice, respectiv cf. LMI 2004 Exploatarea miniere romane de la Alburnus Maior, zona Orlea (cod LMI AB-I-m-A-00065.02) cercetările efectuate până în prezent au avut caracter preliminar. Cercetarea de detaliu a acestei zone este planificată pentru perioada 2007-20012, iar la finalizarea acestor cercetări vor putea fi luate – conform prevederilor legale în vigoare - măsurile care se impun – fie conservarea *in situ* a unor tronsoane, fie aplicarea procedurii de descărcare de sarcină arheologică a unora dintre acestea. Informații de detaliu asupra descoperirilor arheologice întâmplătoare și a cercetărilor arheologice preliminare (de suprafață și subteran) din zona masivului Orlea au fost publicate în Studiul de Impact asupra Mediului pentru Proiectul Roșia Montană, vol. 6 – Studiu de condiții inițiale asupra patrimoniului cultural, Anexa I, p. 219-222.

Astfel, din perspectiva prevederilor legale, orice proiect de dezvoltare industrială – și nu numai - în acest perimetru se poate materializa doar după efectuarea unor cercetări arheologice preventive – de suprafață și subteran, după caz – care să ofere date exhaustive asupra siturilor arheologice din zona Roșia Montană. Până în prezent au fost efectuate cercetări arheologice preventive în marea majoritate a perimetrelor pe care se intenționează dezvoltarea proiectului minier propus de RMGC.

Nu există prevederi legale care să interzică desfășurarea cercetărilor arheologice cu caracter preventiv în cazul zonelor cu patrimoniu arheologic reperat și clasat, așa cum este cazul zonei de la Roșia Montană. Astfel, activitățile de construcție implicate de dezvoltarea Proiectului nu vor putea fi inițiate în diversele perimetre înainte de finalizarea cercetărilor arheologice preventive, desfășurate în conformitate cu prevederile legislative românești și recomandările și practicile internaționale.

Astfel în perioada 2001-2006 s-au desfășurat la Roșia Montană ample cercetări arheologice preventive, în baza rezultatelor acestora obținându-se descărcarea de sarcină arheologică sau impunându-se măsurile necesare pentru conservarea și protejarea anumitor zone.

2. PATRIMONIU

Scurt istoric

Până în anul 2000, despre Roșia Montană se putea afirma că este o zonă cu potențial arheologic, în care nu se efectuaseră săpături arheologice propriu-zise, necesare pentru a contura în detaliu diversele elemente componente ale sitului. Practic, în zona masivelor Cetate, Cârnic, Jig și Orlea, amplasate în partea superioară a văii Roșiei și respectiv a văii Corna, în raza administrativă a comunei Roșia Montană, erau cunoscute o serie de descoperiri arheologice întâmplătoare – monumente epigrafice, piese de arhitectură funerară - care furnizau suficiente indicii pentru a presupune existența unor situri arheologice. Acesta era nivelul cunoștințelor anterior efectuării cercetărilor arheologice de amploare prilejuite de derularea *Programului Național de Cercetare Alburnus Maior*. În lipsa oricăror altor indicii asupra anticului *Alburnus Maior*, imaginea de ansamblu despre sit/situri a fost creionată exclusiv pe baza informațiilor provenite pe cale epigrafică și de aceea semnificația acestei zonei a fost relativ distorsionată.

Faima sitului antic *Alburnus Maior* este conferită de faptul că localitatea este locul de descoperire a unor materiale epigrafice cu un caracter particular. Documente deosebite prin unicitatea și prin abundența informațiilor conținute, cele 25 de tăblițe cerate păstrate și publicate până în prezent oferă informații de detaliu asupra realităților economice, sistemului de habitat, vieții religioase și a raporturilor juridice care guvernau comunitatea minieră de aici. Numărul descoperirilor inițiale va fi fost probabil de peste 40, dar cele identificate în mod cert până astăzi sunt în număr de 32 (3 pierzându-se între timp, dar după publicare), piesele propriu-zise regăsindu-se astăzi în colecțiile muzeelor din Aiud (2 părți ale unui triptic), București (2 tăblițe), Cluj (11 tăblițe, din care 6 sunt inedite), Sebeș (o tăbliță inedită), Budapesta (13 tăblițe), precum și cele ale Bibliotecii Battyaneum din Alba Iulia (o tăbliță) și ale Bibliotecii „Timotei Cipariu” din Blaj (2 tăblițe). Părerea unanim acceptată de specialiști, este că ele au fost puse la adăpost, în interiorul unor galerii miniere greu accesibile, într-un moment de criză, probabil legat de atacurile marcomanice asupra Daciei din intervalul 167-170 p.Chr. În abordarea teoretică a cercetării de la *Alburnus Maior* analiza informațiilor conținute în tăblițele cerate a constituit un important punct de plecare pentru definirea metodologiei de cercetare.

Astfel tăblițele cerate descoperite întâmplător, respectiv nu în urma unor cercetări arheologice de specialitate, în vechile galerii de mină (cele mai multe în număr de 11 au fost găsite în galeria Cătălina Monulești) din zona Roșia Montană la sfârșitul secolului XVIII și în prima jumătate a secolului XIX se află într-o serie de muzee și colecții publice, după cum o relevă și simpla inventariere prezentată mai sus. În ultimii aproximativ 150 de ani, în ciuda re-deschiderii și re-exploatării masive a vechilor galerii de mină, cât și a cercetărilor arheologice specializate a acestor structuri subterane efectuate din anul 2000 și până în prezent, astfel de artefacte nu au mai fost descoperite.

Există posibilitatea ca, teoretic, în galeriile care nu au fost încă supuse investigațiilor de arheologie minieră să mai poată fi găsite astfel de artefacte: În momentul de față întreaga rețea de galerii vechi este cercetată cu minuțiozitate de către o echipă specializată de arheologi minieri francezi de la Universitatea Toulouse Le Mirail, în unele zone investigațiile fiind încheiate – ca în cazul masivelor Cârnic, Cetate și Jig, dar în alte zone acestea fiind încă în curs – ca în cazul sectorului Cătălina-Monulești, Păru Carpeni și a masivului Orlea-Țarina. Profesionalismul echipei francezo-române, grija pe care o acordă descoperirilor de epocă antică, este exemplar probată de descoperirea sistemului antic de drenare a apelor de mină datat în epocă romană descoperit în sectorul minier Păru Carpeni în anul 2004 și de modul în care a fost abordată cercetarea din subteran în ultimii 6 ani. Prin acest tip de abordare, valorile de patrimoniu ale Roșiei Montane și în special cele descoperite în subteran nu vor fi pierdute sau distruse, ci vor fi studiate și aduse în atenția publicului larg în cel mai profesionist mod cu putință. Mai mult decât atât, se cuvine amintit faptul că în proiectele de punere în valoare a patrimoniului minier de la Roșia Montană, galeria Cătălina Monulești ocupă un loc prioritar, asta și datorită faptului că în interiorul acesteia a fost găsit în trecut cel mai semnificativ lot de tăblițe cerate.

Cercetările de arheologie minieră de la Roșia Montană reprezintă o premieră a arheologiei românești. Până în anul 1999 la Roșia Montană nu au fost efectuate cercetări de arheologie minieră, practic investigarea și evaluarea științifică a galeriilor de aici începând abia din acel moment. Astfel, până în anul 2000, pe baza tuturor informațiilor provenite din descoperiri arheologice întâmplătoare și pornind de la cercetarea textelor tăblițelor cerate, despre anticul *Alburnus Maior* se conturase o imagine, relativ livrescă, dar din care nu lipseau anumite încercări de topografie arheologică. Sintetizând toate aceste informații, în *Repertoriul Arheologic al județului Alba* (1995) erau prezentate următoarele date cu privire la galeriile miniere romane:

- În decursul sec. XVIII-XX, cu prilejul lucrărilor miniere au fost semnalate o serie de artefacte datate în epoca romană (cu mențiunea că multe dintre acestea nu aveau un loc precis al descoperirii, erau inedite sau numai semnalate, iar altele chiar dispărute).

- La sud, est și nord de minele moderne au fost identificate porțiuni de lucrări miniere, de asemenea datate în epoca romană, care însă nu au beneficiat de o cercetare științifică adecvată.
- De asemenea, exploatarea aurifere de epocă romană, mai ales ținând cont de locul de descoperire al tăblițelor cerate, erau semnalate în preajma așezării civile pe dealurile Cetate, Cârnic, în galeria Ecaterina Monulești (Cătălina-Monulești), masivele Letea (Lety) și Rotunda.
- De asemenea, se făcea precizarea că pe dealul „Cetatea Mică” pare să fi fost exploatat fierul în epoca romană, fără a exista nici un argument arheologic.

Ca urmare, până la începutul anului 2000, despre Roșia Montană ca sit antic minier de epocă romană se putea spune că este o zonă cu potențial arheologic semnificativ, în care nu se efectuaseră săpături arheologice propriu-zise, necesare pentru a contura în detaliu diversele elemente componente și caracteristici, precum și localizarea și distribuția spațială a vestigiilor miniere antice din cadrul sitului.

În ciuda acestor realități, după 1990 și până în anul 2006, la Roșia Montană s-a desfășurat exploatarea zăcămintului auro-argintifer de către Statul Român, fără ca acesta să acorde atenția cuvenită acestor vestigii arheologice aparte, respectiv să prevadă anterior anului 2000 un program de cercetări arheologice preventive. Practic în anul 1975 Statul Român a inițiat exploatarea în carieră deschisă a Masivului Cetate, iar la mijlocul anilor '80 același procedeu a fost aplicat și în cazul masivului Cârnic, pe versanții de nord-vest, vest și sud-vest. La nivelul anului 2000, din perspectiva legislației românești cu privire la protecția patrimoniului cultural național era cunoscut că în Legea nr. 5/2000 din 6 martie 2000 privind aprobarea PATN, secțiunea III – Zone Protejate publicată în Monitorul Oficial nr. 152 din 12 aprilie 2000 sunt menționate ca valori de patrimoniu cultural și Galerile romane ale exploatărilor miniere aurifere, comuna Roșia Montană, satul Roșia Montană, județ Alba (Anexa 3, secțiunea I – arhitectură industrială; amenajări căi de comunicație, poz. I)1.), fără a fi date alte precizări privind localizarea, caracteristicile și distribuția acestora.

Programul Național de Cercetare „ALBURNUS MAIOR”

Cercetările arheologice la Roșia Montană au demarat în anul 2000 prin participarea colectivelor de arheologi de la Muzeul Național al Unirii Alba Iulia și de la Centrul de Proiectare pentru Patrimoniul Cultural Național București (devenit din anul 2002 Institutul Național al Monumentelor Istorice). Începând cu anul 2001 a fost instituit Programul Național de Cercetare “Alburnus Maior” prin Ordinul Ministrului Culturii nr. 2504 din 07.03.2001, desfășurându-se în conformitate cu prevederile Legii nr. 378/2001 (completată ulterior prin Legea nr. 462/2003 și respectiv Legea nr. 258/2006).

Cercetările arheologice preventive sunt coordonate științific de către Muzeul Național de Istorie a României. Cercetările derulate în fiecare campanie arheologică sunt autorizate de către Ministerul Culturii și Cultelor (MCC) în baza planului anual de cercetare arheologică aprobat de către Comisia Națională de Arheologie, desfășurându-se în baza autorizațiilor de săpătură arheologică preventivă emise de MCC. Programul, s-a desfășurat conform prevederilor legale cu sprijinul financiar al S.C. Roșia Montană Gold Corporation S.A., adică al companiei miniere care intenționează să extindă și să continue exploatarea de suprafață a zăcămintului auro-argintifer de la Roșia Montană. Astfel, s-au desfășurat și sunt în curs de derulare ample cercetări arheologice preventive în zona de impact a proiectului minier Roșia Montană având ca scop cunoașterea caracteristicilor și distribuției elementelor de patrimoniu arheologic. În funcție de rezultatele acestor cercetări s-a aplicat procedura de descărcare de sarcină arheologică a unor perimetre aflate în zona de intervenție a investitorului sau au fost luate deciziile de conservare *in situ* a unor structuri și monumente reprezentative, respectiv de continuare a cercetărilor, în conformitate cu prevederile legale.

Principalele obiective ale programului de cercetare interdisciplinară sunt:

- cercetarea patrimoniului arheologic, înregistrarea totală a datelor rezultate din săpături și periegeze (baze de date arheologice și cartografice, arhive digitale de imagini, etc.), precum și publicarea integrală a rezultatelor cercetării în seria *Alburnus Maior* sau în studii de specialitate;
- investigarea de către specialiști a galeriilor miniere romane și medievale din acest areal. Inventarierea și propunerea de soluții de conservare/restaurare a porțiunilor reprezentative;
- delimitarea zonei de rezervație arheologică și arhitecturală care va include porțiuni ale galeriilor miniere și clădiri monument istoric;
- realizarea evidenței și cercetării structurilor de patrimoniu industrial;
- elaborarea unui studiu etnografic al zonei Roșia Montană - Abrud - Corna;
- elaborarea unui studiu de istorie orală a zonei;

- aplicarea procedurii de descărcare de sarcină arheologică a siturilor aflate în zona de impact a proiectului minier, în conformitate cu prevederile legii
- redactarea unui proiect de realizare a viitorului muzeu dedicat mineritului din zona Munților Apuseni din cele mai vechi timpuri și până astăzi.

Studiul vestigiilor arheologice de suprafață de la Roșia Montană (2000-2006)

Astfel, toate cercetările arheologice cu caracter preventiv desfășurate la Roșia Montană începând cu anul 2001 și până în prezent au fost realizate în cadrul Programului Național de Cercetare "Alburnus Maior". Cercetările arheologice sunt coordonate științific de către Muzeul Național de Istorie a României, la derularea acestora participând un număr de 21 de instituții de specialitate românești și 3 din străinătate. Toate cercetările au fost efectuate conform prevederilor legale în vigoare și constat în efectuarea: studiilor de arhivă, a cercetărilor de teren, a interpretării aerofoto, a studiilor de arheologie minieră, topografie subterană și modelare 3D, a studiilor geofizice și a altor studii interdisciplinare (sedimentologie, arheozoologie, palinologie, arheo-metalurgie, geologie, mineralogie).

Cercetarea arheologică s-a desfășurat prin sondarea tuturor zonelor accesibile și în același timp propice locuirii umane, ținându-se cont de informații bibliografice și de observațiile făcute în cursul campaniilor periegetice, de analizele magnetometrice, de studiile de rezistivitate electrică și de datele zborurilor fotogrametrice.

Dezvoltarea sistematică cercetărilor a survenit acolo unde realitățile arheologice identificate în teren au impus-o. Acolo unde specialiștii au considerat că este cazul, s-a recurs la conservarea și restaurarea *in situ* a obiectivului arheologic, așa cum este cazul monumentului funerar circular de la *Hop-Găuri (Alburnus Maior II, București 2004)* sau a fost declarată respectiva zonă ca rezervație arheologică ca în cazul dealului Carpeni (clasat în LMI 2004, cod AB-l-m-A-00065.03), respectiv a zonei protejate Piatra Corbului. Pe de altă parte, în cazul celorlalte descoperiri, cercetarea arheologică s-a făcut integral, iar abia apoi colectivele de arheologi au enunțat propunerea de eliberare a certificatului de descărcare de sarcină arheologică.

Cercetările arheologice preventive de suprafață efectuate până în prezent sunt următoarele:

- în campania arheologică 2001 au fost efectuate ample cercetări arheologice de teren în zonele cu potențial arheologic identificat din zona Roșia Montană, în punctele situate pe dealul Carpeni, valea Nanului, zonele Hop-Găuri, Hăbad și Tăul Țapului, masivul Cetate, cât și o campanie de cercetări periegetice pe valea Cornei;
- în campania arheologică 2002 au fost efectuate importante cercetări arheologice de teren în zonele cu potențial arheologic identificat din zona Roșia Montană, în punctele situate pe dealul Carpeni, la Tău Găuri, în zona Hop-Găuri, masivul Cărnice, zona Gura Roșiei, întreaga vale Corna și la Tăul Corna, precum și Valea Săliștei;
- în campania arheologică 2003 au fost efectuate cercetări arheologice în zonele cu potențial arheologic identificat din zona Roșia Montană, în punctele situate pe dealul Carpeni, în zona Tău Găuri, masivul Jig-Văidoaia, zona Țarina și zona Gura Minei – Balmoșești;
- în campania arheologică 2004 au fost efectuate ample cercetări arheologice în zonele cu potențial arheologic identificat din zona Roșia Montană, în punctele situate în zona Jig – Piciorag, zona Țarina – continuarea cercetărilor în necropola romană de incinerare identificată în campania 2003, zona Pârâul Porcului – Tăul Secuilor și zona Tăul Anghel.
- în campania arheologică 2005 au fost efectuate cercetări arheologice în zonele cu potențial arheologic identificat din zona Roșia Montană, în punctele situate în zona Țarina – continuarea cercetărilor în necropola romană de incinerare identificată în campania 2003 și zona Pârâul Porcului – Tăul Secuilor, continuarea cercetărilor în necropola romană de incinerare identificată în campania 2004.
- în campania arheologică 2006 au fost continuate cercetările arheologice în zona Pârâul Porcului – Tăul Secuilor, în necropola romană de incinerare identificată și cercetată în campaniile anterioare.

Rezultatele acestor cercetări au fost publicate anual din 2001 și până în prezent în volumul *Cronica Cercetărilor Arheologice*, în reviste de specialitate, cât și în cadrul primelor trei volume din seria monografică *Alburnus Maior*. De asemenea, în cadrul Raportului la Studiul de Impact asupra Mediului pentru proiectul Roșia Montană sunt prezentate – în rezumat – principalele rezultate ale acestor cercetări (vezi vol. 6, *Studiu de condiții inițiale asupra patrimoniului cultural*, cap. 5, p. 66-106, precum și fișele de evidență a siturilor arheologice identificate prin aceste cercetări în aceeași documentație, Anexa I, p. 181-243).

Investigarea din punct de vedere arheologic - prin săpătură - a întregii văi a Roșiei a întâmpinat mai multe probleme de ordin practic, cea mai semnificativă datorându-se faptului că aceasta a fost și este intens locuită, adăugând și faptul că în anumite porțiuni aceasta este acoperită de numeroase halde de steril, rezultate din exploatarea miniere ce s-au desfășurat de-a lungul timpului.

Astfel, atât cercetările periegetice, sondajele arheologice, cât și cercetările arheologice sistematice ale obiectivelor arheologice au fost efectuate în conformitate cu standardele de cercetare arheologică general acceptate și recunoscute. Toate cercetările au fost efectuate conform prevederilor legale în vigoare.

Studiul galeriilor istorice de la Roșia Montană (1999-2006) și concluzii preliminare referitoare la conservarea și punerea în valoare a acestei categorii de vestigii

Abia în contextul preconizatei exploatarea miniere în carieră deschisă s-au întreprins demersurile convenite pentru realizarea de cercetări de arheologie minieră. Aceste investigații de specialitate sunt efectuate – începând din anul 1999 și până în prezent – de către o echipă specializată, pluridisciplinară, de la Universitatea Toulouse Le Mirail (Franța), coordonată de către dr. Beatrice Cauuet și au avut în vedere realizarea unui studiu de detaliu asupra acestui tip de vestigii arheologice, respectiv galeriile miniere vechi, de epocă antică și nu numai. Astfel, începând cu 1999, echipa din Toulouse, asigură studiul științific al vestigiilor miniere din cadrul sitului Roșia Montană.

Au fost investigate până în prezent următoarele zone:

- masivul Cetate (2000-2002);
- masivul Cârnic (1999-2003), cu relevee topografice de detaliu pentru model tridimensional scara 1:1, între 2004 - 2006;
- masivul Jig Văidoaia (2003-2004);
- explorare în vederea cercetării arheologice și amenajare pentru acces public a galeriei Cătălina-Monulești (2002-2005);
- explorare și cercetări preliminare în zona masivelor Țarina și Orlea (2004 - 2006)

În decursul a opt ani de cercetări la Roșia Montană (misiuni anuale de 2 la 4 luni din 1999 în 2006), au fost topografiate peste 70 km de lucrări miniere subterane din toate epocile, două treimi fiind localizate în masivele Cârnic și Cetate. Traversând galeriile recente, executate în cursul secolului al XX-lea, echipa franceză, în care au fost integrați arheologi și geologi români din Deva, Cluj și București în curs de specializare în domeniul arheologiei miniere, a putut să diferențieze din cei 70 km de lucrări miniere subterane aproximativ 53 km de lucrări recente (secolele XIX-XX), 10 km de lucrări moderne, „săpate” cu exploziv (secolele XVII-XVIII) și aproape 7 km de lucrări miniere antice săpate cu unelte de fier (daltă și ciocan) sau cu focul. Lucrările moderne și recente, identificabile în urma studierii pereților lor (urme de împușcare prin perforare, forma generală a lucrărilor, comparație cu planurile miniere de arhivă etc.), se datează fără alte detalii începând cu secolul al XVII-lea până la începutul secolului al XX-lea, prin intermediul analizelor de carbon radioactiv efectuate pe cărbune de lemn sau pe lemn conservat.

Principalele concluzii în urma a 8 ani de cercetări de arheologie minieră sunt următoarele:

- în cadrul sitului Roșia Montană au fost puși în evidență aproximativ 7 km de lucrări miniere antice, acestea nefiind structuri continue, ci tronsoane și porțiuni de lucrări miniere răspândite în aproape toate perimetrele miniere din cadrul zăcămintului,
- în cadrul zonelor protejate conturate actualmente în perimetrul proiectului minier Roșia Montană, respectiv Cătălina Monulești, Lety - Coș, Piatra Corbului și Păru Carpeni, arheologii francezi au precizat că au pus în evidență majoritatea tipurilor de lucrări miniere care există și în celelalte sectoare miniere care vor fi afectate totuși, după cercetarea lor, de către proiectul minier, respectiv în zona masivului Cârnic,
- studiile de arheologie minieră din masivele Cetate și Cârnic au arătat că lucrările miniere antice sunt deja afectate, fiind defigurate în proporții variabile de lucrările miniere realizate în epocile ulterioare, în special de cele executate începând cu secolul al XVIII-lea și până în 2006,
- impactul uman din mediul subteran (reexploatarea minieră), dar și cel natural (surpări, inundări, curgeri de noroi, prăbușiri) au determinat ca, în prezent, lucrările miniere antice să se găsească în diferite stadii de conservare,
- este necesară continuarea investigațiilor de arheologie minieră în zona masivelor Orlea și

Țarina, lucrări prevăzute pentru perioada 2007-2012,

- este necesară continuarea lucrărilor de cercetare și conservare în zonele Păru-Carpeni (aici a fost descoperit un sistem roman de drenare a apelor de mină) și Cătălina Monulești.

Cei 7 km de galerii datate în epoca romană reprezintă suma tuturor lucrărilor de acest tip identificate și cartate, în toate masivele în care s-a efectuat cercetarea și nu un tot unitar. Astfel, conform concluziei echipei care a efectuat cercetarea marea majoritate a lucrărilor vechi au fost revizitate și parțial reexploatare de minierii care s-au succedat de-a lungul secolelor. Din această cauză, cea mai mare parte a lucrărilor datate în epocă romană sunt parțial desfigurate de reluările moderne executate cu exploziv începând cu secolul al XVII-lea, perioadă ce marchează introducerea pușcării cu exploziv în minele europene. Ca urmare, în cea mai mare parte, planul general al lucrărilor miniere antice poate fi reconstituit numai luând în considerare resturile de pereți antici, ce se mai păstrează în tavanul sau talpa lucrărilor.

Minierii moderni au utilizat la maximum lucrările miniere vechi ca zone de stocare a propriului lor steril, astfel încât evacuarea lui actuală în vederea degajării pentru cercetare presupune realizarea unor ample, ritmice și costisitoare lucrări de consolidare și conservare primară.

Trebuie de asemenea să subliniem că săpătura arheologică ce permite să le restituie, să le dateze și să le interpreteze contribuie în același timp la creșterea vulnerabilității lor. Mai precis, degajarea lucrărilor vechi le face accesibile tuturor și le expune în consecință unor degradări. În egală măsură, executarea unor săpături arheologice exhaustive determină, cum este și firească, dispariția „zăcămintului arheologic”, deoarece, în momentul finalizării săpăturilor, nu rămân decât structurile goale (galerii și alte lucrări), informațiile cronologice (inventarul arheologic) în totalitatea lor fiind recuperate în timpul săpăturilor.

Evacuarea umpluturii vechi ce contribuia la stabilizarea lucrărilor miniere, determină foarte frecvent fenomene de decomprimare care pot provoca fisurarea rocilor și chiar surparea lucrărilor miniere. În plus, rețelele miniere eliberate de rambleu devin în perioadele ploioase zone de canalizare a apelor de infiltrație, ceea ce contribuie o dată în plus la degradarea per ansamblu a vestigiilor. La aceasta se adaugă, în perioada de iarnă, deteriorările produse în urma înghețului (crăparea rocilor etc.). Susținerile în lemn de factură provizorie executate în timpul săpăturilor nu pot constitui prin ele însele veritabile lucrări de susținere pe termen lung. Din această constatare decurge de la sine faptul că, imediat după încheierea săpăturilor într-o anumită parte a sitului se pune cu stringență problema conservării vestigiilor studiate. Această problemă este de actualitate în cazul masivului Cărnăc, în care studiile s-au finalizat.

Ținând cont de importanța rețelelor studiate, operațiunile de restaurare ar fi extrem de ample, foarte costisitoare, la care trebuie adăugat un cost de întreținere deloc de neglijat pe termen lung. Spre exemplu, chiar dacă ansamblul de rețele miniere în conexiune din partea central sudică a masivului Cărnăc reprezintă un ansamblu frumos, este de notat că același tip de lucrări miniere există în mai multe puncte ale acestui ansamblu, prin urmare se observă o anumită repetitivitate în acest spațiu minier. O bună parte din aceste tipuri de lucrări se pot regăsi în sectoarele ce vor fi protejate de impactul proiectului minier, cum este cazul zonelor Coș, Păru-Carpeni și Piatra Corbului, toate având elemente de unicitate și reprezentativitate care argumentează o decizie științifică în sensul conservării *in situ*. În acest context, nu este indispensabil să se urmărească restaurarea integrală a unui astfel de ansamblu minier, ținând cont atât de costurile extrem de ridicate ale unei astfel de acțiuni, cât și de costurile care urmează în etapa de întreținere și utilizare ca resursă turistică și culturală.

În perspectiva organizării unui muzeu de sit, cu conservarea și păstrarea unor vestigii miniere *in situ*, este indicat să se selecționeze zone remarcabile în care să existe diferite tipuri de lucrări miniere specifice minelor antice de la Roșia Montană. În perspectiva punerii în valoare a lucrărilor miniere antice, se poate lua în considerare o concentrare a mijloacelor tehnice și financiare existente pentru restaurarea unui sector mai restrâns, a priori mai ferit de reluări moderne recente (prin urmare cu un grad mai mare de autenticitate) și situat într-o zonă a sitului care se găsește mai aproape de celelalte monumente istorice care urmează să fie puse în valoare, cum este cazul centrului istoric al comunei Roșia Montană. În această viziune, rețeaua minieră antică Cătălina Monulești situată în masivul Coș pare a fi cel mai bine adaptată unui astfel de scop în comparație cu marile rețele imbricate traversate de lucrări miniere moderne ce se cunosc în versantul sudic al masivului Cărnăc. Rețeaua Cătălina Monulești nu include în cuprinsul său toate tipurile de lucrări miniere care au fost puse în evidență în masivele Cărnăc, Orlea sau Țarina, respectiv în spații miniere cu vestigii antice care vor fi afectate de dezvoltarea proiectului minier. Se poate prevedea un program de reconstituire, prin construirea de copii subterane ale unor structuri miniere reprezentative, care au fost cercetate și se află într-o stare precară de conservare și nu permit elaborarea unui program coerent și fezabil pentru includerea lor într-un circuit public de vizitare. În acest fel se va putea completa în mod interactiv imaginea autentică a vestigiilor miniere ce se intenționează a fi puse în valoare în sectoarele Coș, Carpeni și Piatra Corbului.

În sfârșit, există și alte zone mai restrânse din cadrul sitului, situate în exteriorul perimetrului de

impact al proiectului minier, cum este versantul estic al Cârnicului - sectorul Piatra Corbului și sectorul Păru Carpeni, care s-ar preta în egală măsură la un program de amenajare în vederea accesului publicului. În particular, în sectorul Piatra Corbului se găsesc șantiere romane de exploatare săpate cu focul, vestigii extraordinare, impresionante prin dimensiunile lor mari, dar a căror poziție în imediata vecinătate a viitoarei cariere trebuie luată în considerare în vederea luării unor măsuri de protecție adecvate, necesare pentru evitarea degradării lor din cauza pușcărilor din carieră.

Cercetările în zona Centrului Istoric Roșia Montană nu au fost o prioritate în cadrul programului arheologic din anii 2001-2006, de vreme ce acest perimetru nu va fi direct afectat de dezvoltarea viitoare a proiectului minier, fiind desemnată ca și zonă protejată.

În cursul fazei de construcție a proiectului (2007-2009) va fi asigurată supravegherea arheologică permanentă de către o echipă arheologică independentă, urmărindu-se astfel evitarea oricărei pierderi ireversibile legate de patrimoniul arheologic (date care ar putea completa imaginea deja conturată despre istoria și semnificația descoperirilor arheologice de la Roșia Montană), deși zonele în discuție au fost descărcate din punct de vedere arheologic în anii 2001-2005.

În perioada 2007 – 2012 este planificată continuarea cercetării arheologice de teren, într-o zonă cu potențial arheologic identificat, respectiv - zona masivului Orlea, atât în ceea ce privește potențialul arheologic de la suprafață cât și din subteran. În Studiul de Condiții Inițiale asupra Patrimoniului Cultural se precizează că în ceea ce privește zona masivului Orlea este planificată continuarea cercetării arheologice de teren, respectiv într-o zonă cu potențial arheologic presupus sau identificat. De asemenea se specifică faptul că cercetările întreprinse până în acest moment în zona acestui masiv au avut un caracter preliminar. Este important de precizat că-n cuprinsul studiului se face precizarea: *“Cum dezvoltarea Proiectului în zona Orlea este preconizată pentru o dată mai târzie, din anul 2007 investigațiile de arheologie de suprafață se vor concentra în acest perimetru. Astfel activitățile de construcție implicate de dezvoltarea Proiectului, nu vor putea fi inițiate înainte de finalizarea cercetărilor arheologice, desfășurate în conformitate cu prevederile legislative românești și recomandările și practicile internaționale.”*

Cercetările arheologice din subteran în masivul Orlea au început în anul 2004, având ca și coordonator pe dr. Beatrice Cauuet, cercetător la Universitatea Le Mirail Toulouse. Cu această ocazie a fost descoperită o cameră cu roata hidraulică, cu un sistem hidraulic creat pentru a evacua apa din subteran. Acest ansamblu indentificat în sectorul Păru Carpeni a fost datat în perioada romană și face obiectul unor ample cercetări și a măsurilor speciale de conservare *in situ*, obiectivul nefiind afectat de construcția viitoarei cariere Orlea. Cercetările arheologice de amploare pentru Orlea-suprafață coroborate cu cercetări în sectorul Orlea – Țarina – subteran, sunt prevăzute conform EIM pentru intervalul 2007, probabil până în 2012.

Această situație este posibilă deoarece cariera proiectată pentru masivul Orlea nu se va construi decât în a doua jumătate a perioadei de evoluție a proiectului. Etapizarea și eșalonarea lucrărilor nu înseamnă distrugerea vreunui monument istoric. Conformarea legislației în vigoare susține cele afirmate mai înainte.

Conform prevederii legii 422/2001 este posibilă aplicarea legală a procedurii de declasare în contextul descărcării de sarcină arheologică în cazul siturilor arheologice, conform avizului Comisiei Naționale de Arheologie. Astfel, RMGC intenționează să exploateze în faza a doua de dezvoltare a proiectului său zăcămintele auro-argintifere din zona masivului Orlea. Dar această intenție se poate materializa doar după efectuarea unor cercetări arheologice preventive – de suprafață și subteran – care să ofere date exhaustive asupra sitului roman din zona Orlea și care să permită inițierea procedurii de descărcare de sarcină arheologică. Așa cum se cunoaște – vezi fișa de sit arheologic din Studiul de condiții inițiale asupra patrimoniului cultural din cadrul Raportului SIM, respectiv Anexa I - Fișe de evidență arheologică a siturilor identificate la Roșia Montană, fișa de sit nr. 9 – Orlea – în acest perimetru nu s-au desfășurat niciodată cercetări arheologice, respectiv studii de specialitate care să determine în detaliu caracteristicile și distribuția spațială a vestigiilor de patrimoniu arheologic din această zonă. Prin urmare, RMGC în conformitate cu prevederile legale și-a asumat finanțarea în perioada 2007 – 2012 a unui program de cercetări arheologice preventive desfășurat de către specialiști abilitați. În baza analizei rezultatelor acestor cercetări se va putea apoi decide declanșarea procedurii de descărcare de sarcină arheologică. Nu există prevederi legale care să interzică desfășurarea cercetărilor arheologice cu caracter preventiv în cazul zonelor cu patrimoniu arheologic reperat, așa cum este cazul zonei Orlea.

În concluzie, trebuie să subliniem faptul că ne aflăm în fața unui relativ paradox. În lipsa cercetării, datorită stării lor de conservare și a naturii acestui tip de vestigii, existența fizică a galeriilor romane ar fi amenințată. La rândul ei, orice cercetare arheologică presupune, mai mult sau mai puțin distrugerea iremediabilă a unui context pentru salvarea informației. Cercetarea de acest tip se face însă, peste tot în lume, în conexiune cu interesul economic pentru asemenea zone, iar costurile acestora ca și costurile de întreținere a zonelor prezervate trebuie susținute de cei care fac investiția realizându-se un parteneriat

public-privat în beneficiul protecției patrimoniului cultural.

Astfel, după mai bine de șapte ani de cercetări arheologice preventive de mare amploare desfășurate la Roșia Montană prin Programul Național de Cercetare "Alburnus Maior" - finanțat în conformitate cu prevederile legale de către RMGC - patrimoniul arheologic al acestei zone a devenit mult mai bine cunoscut și delimitat. Ca o consecință a acestui fapt Lista Monumentelor Istorice a fost actualizată în anul 2004 prin clasarea a patru noi zone distincte ca „monumente istorice”, respectiv:

- Vestigiile romane de la Alburnus Maior, Zona Carpeni;
- Incinta funerară romană din Zona "Hop-Găuri";
- Galeria "Cătălina Monulești" din zona protejată a centrului istoric al localității;
- Galerile romane din Masivul Cârnic, punct "Piatra Corbului".

Principalele rezultate ale Programului Național de Cercetare „Alburnus Maior” (2001-2006)

ARHEOLOGIE

- **Identificarea și cercetarea unor zone de habitat de epocă romană** incluzând clădiri publice localizate pe dealul Carpeni și în zona Tăul Țapului;
- **Localizarea unor așezări de coloniști illiri situate în zonele Găuri-Hop și Hăbad**
- **Identificarea și cercetarea mai multor arii sacre** situate în zonele Hăbad și Valea Nanului, unde au fost descoperite peste 40 de altare votive epigrafe
- **Cercetarea a cinci necropole romane de incinerare și a două zone cu caracter funerar** în punctele Hop (255 morminte), Valea Nanului (4 morminte), Carpeni (8 morminte), Tăul Cornei (324 morminte), Jig-Piciorag (34 morminte), Țarina (495 de morminte) și Pârâul Porcului – Tăul Secuilor (310 morminte cercetate până în prezent), unde au fost descoperite peste 1200 de morminte – *unul dintre cele mai ample loturi de materiale și informații (1.430 de complexe funerare) asupra practicilor funerare în provincia Dacia.*
- Descoperirea în zona Tău Găuri a monumentului funerar circular din sec. II-III p. Chr.; monumentul este conservat **in situ, fiind luate măsuri de conservare primară și protecție permanentă** (toate fondurile legate de conservarea și protejarea monumentului fiind asigurate, conform legii de S.C. Roșia Montană Gold Corporation S.A.).
- Investigarea unor **zone de prelucrare primară a minereului aurifer** (Jig-Piciorag, Hăbad).
- **Cercetări exhaustive de arheologie minieră** în masivele Cetate, Cârnic și Jig fiind cartografiate, identificate și cercetate peste 70 de km lucrări miniere subterane databile în: epoca romană – cca. 7 km însumând porțiuni din exploatarea antice, epoca medievală târzie (sec. XVII-XVIII) cuprinzând peste 10 km și lucrări de epocă modernă și contemporană (sec. XIX-XX) cu o lungime de peste 53 km – **aceste cercetări de arheologie minieră sunt o premieră pentru arheologia din România.**
- **Descoperirea sistemului hidraulic roman din sectorul minier Păru Carpeni și cercetări de arheologie minieră preliminară – o descoperire importantă la nivelul arheologiei românești acesta fiind primul caz în care o astfel de instalație antică este descoperită în situ într-o stare de conservare relativ bună și este studiată de o echipă specializată de arheologi minieri**

ETNOGRAFIE ȘI ISTORIE

- Realizarea unei arhive de istorie orală a localității – **peste 100 de ore de înregistrări și interviuri cu localnici**
- Elaborarea unui amplu studiu etnografic comparativ pentru zona Roșia Montană - Corna - Bucium – **prima cercetare de acest fel în această zonă**
- Elaborarea unui studiu de istorie contemporană comparativă pentru zona Roșia Montană și zona Brad – **prima cercetare de acest fel în această zonă**

ARHITECTURĂ

- **Declararea și implementarea centrului istoric ca zonă protejată**, incluzând 35 de clădiri monument istoric și 3 biserici – **program derulat din 2002 și până în prezent.**

- Realizarea unui inventar exhaustiv al clădirilor monument istoric și elaborarea unor ample studii privind istoria localității și peisajul ei cultural
- **Elaborarea Planului de Urbanism Zonal pentru Zona Protejată Centru Istoric Roșia Montană – documentație în curs de realizare**
- **Lucrări de întreținere la o serie de clădiri (inclusiv clădiri monument istoric) din cuprinsul Zonei Protejate Centru Istoric Roșia Montană**
- **Clasarea în Lista Monumentelor Istorice (2004) a zonelor Carpeni și Piatra Corbului, precum și a galeriei Cătălina Monulești**
- **11 clădiri monument istoric au fost propuse pentru restaurare și în prezent sunt în faza finală de redactare documentațiile proiectelor de restaurare.**

SERIA MONOGRAFICĂ ALBURNUS MAIOR

- **Publicarea de volume științifice** (versiuni bilingve în română și engleză) **în cadrul serie monografice Alburnus Maior** :
 - Alburnus Maior I – Rezultatele cercetărilor arheologice preventive din anii 2000-2001- **publicat în 2003**
 - Alburnus Maior II – Monumentul funerar de la Tău Găuri – **publicat în 2005**
 - Alburnus Maior III – Necropola romană de la Tăul Corna – **publicat în 2006**
 - Alburnus Maior, seria Anthropos - Studiu etnografic Roșia Montană 2001 – **publicat în 2004**

PATRIMONIUL

- Conservarea, restaurarea, inventarierea și înregistrarea într-o bază de date a bunurilor de patrimoniu arheologic mobil descoperite în cursul cercetărilor arheologice preventive, un proces permanent început în anul 2001 care continuă și în prezent – **peste 7.500 de piese restaurate și inventariate pentru colecțiile viitorului muzeu de la Roșia Montană -păstrate în depozitul de tranzit de la Roșia Montană sau aflate în studiu la instituțiile care au efectuat cercetările.**
- Ample lucrări miniere de redeschidere a galeriei Cătălina – Monulești pentru acces public (lungime de peste 300 m) – **program derulat din 2002 și până în prezent.**
- Restaurarea primară a incintei funerare de la Tău Găuri și elaborarea documentației de specialitate pentru conservare in situ (aprobată de Comisia Națională a Monumentelor Istorice în 2004)
- Conservarea primară a sistemului hidraulic roman din sectorul minier Păru Carpeni
- **Dezvoltarea și implementarea unui Plan de Management pentru patrimoniul cultural** având ca obiective identificarea, cercetarea, conservarea, valorificarea și monitorizarea valorilor de patrimoniu cultural, conform prevederilor legale. Un rezumat al celor trei părți ale Planului de Management al Patrimoniului Cultural este inclus la sfârșitul prezentei anexe (vezi Raportul la Studiul EIM, vol. 32-33, Planul M – Plan de Management al Patrimoniului Cultural, partea I –Plan de management pentru Patrimoniul Arheologic din zona Roșia Montană; partea II – Plan de Management pentru Monumente Istorice și Zone Protejate din Roșia Montană; partea III – Plan de Management al Patrimoniului Cultural).
- Realizarea a două **zboruri pentru realizarea arhivei aerofotografice** a zonei (2000, 2004)
- Achiziționarea unei **imagini satelitare SPOT 5** (cu rezoluție 2,5 m) a zonei Roșia Montană (2004)
- Achiziționarea de ortofotoplanuri (cu rezoluție de 50 cm) a zonei Roșia Montană (2006)
- Elaborarea unei hărți digitale și a unui proiect GIS care include toate cercetările arheologice și descoperirile din această zonă – **primul proiect arheologic GIS realizat în România**
- **Aplicarea de metode moderne de cercetare:** studii geofizice de magnetometrie și rezistivitate, topografie și cartare digitală, imagini aeriene și satelitare, proiect GIS, modelare 3D, bază de date pentru inventarierea bunurilor de patrimoniu mobil, datare dendrocronologică și radiocarbon etc.
- **Realizarea unui model tridimensional de reconstrucție a unor galerii romane descoperite la**

Roșia Montană

Studii de specialitate privind monumentele istorice și zona protejată

În baza prevederilor legale, RMGC a inițiat din anul 2001 – prin contractarea de firme autorizate - procesul de elaborare a documentațiilor de urbanism specifice – Planul de Urbanism General și Planul de Urbanism Zonal. Ele au fost elaborate de firme românești autorizate și au urmat procedura legală de aprobare. Avizul pentru instituirea Zonei Protejate Centru Istoric Roșia Montană a fost emis de Ministerul Culturii și Cultelor în cursul anului 2002 (avizele nr. 61/14.02.2002 și nr. 178/20.06.2002) ca parte a procedurii de autorizare a documentațiilor de urbanism. În baza acestor avize, Ministerul Culturii și Cultelor a solicitat elaborarea Planului de Urbanism Zonal pentru Zona Centrului Istoric Roșia Montană. Treizeci și cinci (35) din cele 41 de imobile monument istoric, sunt localizate în cuprinsul Zonei Protejate Centru Istoric Roșia Montană, care este preconizat să acopere o suprafață de peste 135 de ha și să cuprindă cca. 300 de construcții. Aceasta, va cuprinde astfel valorile de arhitectură din cadrul acestei localități (restaurate și puse în valoare), organizate sub forma unui muzeu al mineritului cu expoziții de geologie, arheologie, etnografie (cu o secție în aer liber), patrimoniu industrial și o importantă componentă subterană localizată în jurul galeriei Cătălina Monulești (clasată ca monument istoric). În această parte a localității compania va urmări să promoveze dezvoltarea turismului tradițional (pensiuni, mici localuri).

În cuprinsul viitoarei zone de dezvoltare industrială vor fi situate totuși 6 clădiri monument istoric și 4 situri arheologice - Așezarea romană de la Alburnus Maior, Zona Orlea (cod LMI AB-I-m-A-00065.01), Exploatarea minieră romană de la Alburnus Maior, Masivul Orlea (AB-I-m-A-00065.02)., Vestigiile romane de la Alburnus Maior, Zona Carpeni (AB-I-m-A-00065.03), Incinta funerară romană din Zona "Hop-Găuri" (AB-I-m-A-00065.04).

De asemenea, măsuri specifice privind monumentele istorice și siturile arheologice din cuprinsul zonei de dezvoltare industrială sunt descrise în Studiul de Impact asupra Mediului (vol. 32-33), respectiv Plan M – Plan de Management al Patrimoniului Cultural, partea I – Plan de Management pentru patrimoniul arheologic din zona Roșia Montană, p. 75-76 și partea II-a – Plan de Management pentru monumente istorice și zonele protejate din Roșia Montană, p. 74-91.

În concluzie, studiile de urbanism și studiile de specialitate pentru delimitarea zonelor protejate din cadrul comunei Roșia Montană, sunt în curs de aprobare - în conformitate cu prevederile legale - de către instituțiile și comisiile cu atribuții în această zonă de interes. Trebuie precizat că nici una dintre casele monument istoric din cuprinsul proiectului propus de către RMGC nu va fi afectată în mod negativ, ci vor fi incluse într-un amplu program de reabilitare și restaurare (vezi Studiul de Impact asupra Mediului (vol. 33), respectiv Plan M – Plan de Management al Patrimoniului Cultural, partea II-a – Plan de Management pentru monumente istorice și zonele protejate din Roșia Montană, p. 74-91). Acest program este absolut necesar, dacă se dorește ca aceste case - indiferent de punerea în practică sau nu a proiectului minier - să nu dispară în totalitate, datorită stării avansate de degradare în care se află în prezent.

În această ordine de idei, 11 case monument istoric din zona Piață Roșia Montană, sunt actualmente în faza finală de redactarea a documentației necesare pentru demararea lucrărilor de restaurare.

O altă componentă a programului de cercetări și conservare a patrimoniului cultural al Roșiei Montane este reprezentată de **studiile etnografice**. La Roșia Montană s-au păstrat, de-a lungul timpului, o serie de tradiții locale practicate cândva de această comunitate de mineri. Două dintre obiectivele de cercetare din cadrul Programului Național de Cercetare Alburnus Maior au vizat elaborarea unui studiu etnografic al zonei Roșia Montană-Abrud-Corna, cât și elaborarea unui studiu de istorie orală a zonei. Astfel, în perioada 2001-2004, sub coordonarea unor specialiști de la Muzeul Național al Satului "Dimitrie Gusti" a fost efectuată o amplă cercetare etnografică a zonei Roșia Montană – Abrud – Corna, dublată în anii 2001-2002 și de realizarea unei ample serii de interviuri de istorie orală de către Societatea Română de Radiodifuziune prin Centrul de Istorie Orală "Gheorghe Brătianu", București (SRR - CIO).

Aceste tradiții locale – multe transmise oral din generație în generație - formează o parte semnificativă din patrimoniul cultural intangibil al localității. Arhiva de istorie orală realizată în anii 2002-2003 conține peste 100 de ore de înregistrări digitale cu interviuri, fiind până în prezent singura arhivă de acest fel care se referă la patrimoniul industrial și la tradițiile de viață ale unei comunități de mineri cu o îndelungată existență din Transilvania. Modul în care localnicii din Roșia Montană celebrează festivaluri și ceremonii diferă într-o anumită măsură de restul așezărilor rurale din Transilvania. Acest fapt poate fi explicat prin diversitatea etnică și religioasă existentă la Roșia Montană, diversele populații fiind atrase aici de existența rezervelor de aur.

Rezultatele cercetărilor etnografice din zona Roșia Montană - Abrud – Corna din anul 2001 au fost publicate într-un prim volum al seriei monografice *Alburnus Maior – Anthropos* în anul 2004, fiind planificate să apară încă două volume dedicate acestei tematici.

3. PERSPECTIVE DE PUNERE ÎN VALOARE A PATRIMONIULUI CULTURAL AL ROȘIEI MONTANE

Vestigiile arheologice miniere și soluții de conservare/restaurare a porțiunilor reprezentative și organizarea secțiunii subterane a muzeului mineritului cu finanțarea asigurată de investitor

Un obiectiv principal al planului de gestionare a valorilor de patrimoniu cultural este și acela de redactare a unui proiect de realizare a viitorului muzeu dedicat mineritului din zona Munților Apuseni din cele mai vechi timpuri și până astăzi, evident existând o componentă semnificativă referitoare la punerea în valoare a galeriilor miniere istorice.

Ținând cont de importanța rețelelor miniere studiate, este vorba de operațiuni de restaurare extrem de ample, foarte costisitoare, la care trebuie adăugat un cost de întreținere deloc de neglijat pe termen lung. În acest context specialiștii francezi nu au considerat că este indispensabil să se urmărească restaurarea integrală a unui astfel de ansamblu minier, ținând cont atât de costurile extrem de ridicate ale unei astfel de acțiuni, cât și de costurile care urmează în etapa de întreținere și utilizare ca resursă turistică și culturală. În perspectiva organizării unui muzeu de sit, cu conservarea și păstrarea unor vestigii miniere *in situ*, specialiștii au considerat că este mult mai indicat să se selecționeze zone remarcabile în care să existe diferite tipuri de lucrări miniere specifice minelor antice de la Roșia Montană. În perspectiva punerii în valoare a lucrărilor miniere antice, se poate lua în considerare o concentrare a mijloacelor tehnice și financiare existente pentru restaurarea unui sector mai restrâns, a priori mai ferit de reluări moderne recente (prin urmare cu un grad mai mare de autenticitate) și situat într-o zonă a sitului care se găsește mai aproape de celelalte monumente istorice care urmează să fie puse în valoare, cum este cazul centrului istoric al comunei Roșia Montană. Se are de asemenea în vedere un program de reconstituire, prin construirea de copii (replci) subterane ale unor structuri miniere reprezentative, care au fost cercetate și se află într-o stare precară de conservare și nu permit elaborarea unui program coerent și sustenabil pentru includerea lor într-un circuit public de vizitare.

Este de la sine înțeles că în viitorul muzeu arheologic ce se va construi la Roșia Montană se vor regăsi toate colecțiile de mobilier arheologic și informațiile istorice, arheologice și etnologice majore ale sitului. În acest edificiu public, un departament va fi dedicat istoriei mineritului. În acest spațiu vor putea fi prezentate toate cunoștințele referitoare la activitatea minieră antică, dar și a celei moderne și recente. Spre exemplu, vor putea fi expuse obiectele antice descoperite în cursul săpăturilor în diferitele rețele miniere, lămpile, uneltele din lemn și echipamentele din lemn, cum sunt roțile hidraulice, susținerile în lemn, scările monoxile, canalele de drenare, precum și șinele și macazurile moderne din lemn.

În egală măsură, în interiorul muzeului vor putea fi construite facsimile care să prezinte susținerile și podurile suspendate antice din lemn, precum și porțiuni din galeriile moderne cu susținere în lemn, dar mai ales dispozitivul antic de evacuare a apelor prin intermediul roților hidraulice. Într-un sector al muzeului vor putea fi prezentate reconstituirea tridimensională a unei porțiuni a lucrărilor miniere antice din Cărnic. Expoziția cu practicile miniere din trecut va trebui să fie completată cu o serie de machete care să reconstituie anumite tipuri de activități miniere, cum este abatajul cu focul, prepararea și îmbogățirea minereului, operațiunile metalurgice, etc.

Compania a asigurat – conform prevederilor legale în vigoare în România – resursele financiare necesare pentru evaluarea și studierea acestor tipuri de vestigii arheologice. Respectând opiniile și concluziile cercetătorilor care au efectuat aceste studii precum și deciziile autorităților competente – Ministerul Culturii și Cultelor și Comisia Națională de Arheologie, respectiv Comisia Națională a Monumentelor Istorice, compania a asigurat și o serie de cheltuieli materiale – dotări, echipamente de lucru și de protecția muncii, cheltuieli cu forța de muncă – constituirea unui colectiv permanent de minieri pentru acces și asistența în subteran a echipei de arheologi minieri, întreținere lucrări subterane. Astfel în contextul elaborării Studiului de Impact asupra Mediului a fost elaborat un buget dedicat acestor tipuri de lucrări.

Fondurile pe care compania urmează să le pună la dispoziție în anii următori – în contextul implementării proiectului minier – pentru lucrări de cercetare, conservare, restaurare, punere în valoare și întreținere a galeriilor istorice din zona Roșia Montană sunt de: 10.727.000 USD

Bugetul este structurat pe trei componente esențiale: cercetare, conservare și restaurare, acesta fiind planificat pentru perioada 2007 – 2022. Acest buget poate fi consultat în Raportul la Studiul de Impact asupra Mediului, vol. 32, Plan de Management pentru patrimoniul arheologic din zona Roșia Montană, p. 78-79). Astfel, compania și-a asumat concluziile studiilor și cercetărilor specialiștilor în arheologie minieră

desfășurate din 1999 și până în prezent. Pentru vestigiile situate în masivele Văidoaia (urme de exploatare de suprafață) și Lety (celebra galerie Cătălina Monulești) trebuie precizat că acestea nu vor fi afectate de dezvoltarea Proiectului Roșia Montană, totuși compania urmând să asigure resursele financiare pentru investigarea și conservarea lor. În ceea ce privește vestigiile din zona Orlea – Țarina compania va pune la dispoziție resursele necesare pentru evaluarea preliminară și cercetarea acestora în cursul anilor 2007 – 2012.

Astfel, angajamentele asumate de către RMGC sunt clare și demonstrează decizia acesteia de a asigura și susține păstrarea *in situ* a celor mai importante vestigii arheologice miniere din cadrul sitului Roșia Montană sau de a susține financiar realizarea unor replici fidele a structurilor care nu pot fi conservate, în conformitate cu expertiza de specialitate efectuată de către arheologii francezi și deciziile autorităților române competente. În cazul replicilor unora dintre lucrările miniere vor fi recreate și condițiile existente în subteran, respectând însă normele naționale și europene în ceea ce privește securitatea și accesul în siguranță, astfel încât vor fi ele să poată fi accesibile publicului larg. Ca urmare, vor fi păstrate și instalațiile miniere de tipul roților hidraulice din zonele Păru Carpeni și Cătălina Monulești, atât sub forma pieselor originale restaurate, cât și în forma unor reconstituri ale respectivelor instalații la scara 1:1.

Ca o alternativă s-a avut în vedere și elaborarea unui studiu de specialitate prin care s-au făcut estimări financiare legate de conservarea integrală și punerea în circuit turistic a galeriilor situate în Masivul Cârnic. Datele conținute în acest studiu sunt prevăzute în broșura informativă intitulată Evaluarea costurilor lucrărilor de amenajare a rețelelor miniere istorice din masivul Cârnic elaborată de către firma britanică Gifford.

Acțiuni de conservare și restaurare a clădirilor monument istoric și a Zonei Protejate Centru Istoric din Roșia Montană

În momentul de față compania RMGC deține 14 clădiri cu statut de monument istoric. Acestea au fost achiziționate urmând procedurile legale prevăzute de către Legea 422/2001, la momentul achiziției imobilele aflându-se în diferite stări de conservare, acest lucru fiind consemnat atât în contractele de vânzare-cumpărare, cât și în diferite imagini realizate de la achiziționarea acestora și până astăzi. Trebuie subliniat că în cursul anilor 2000–2002 a fost elaborat de către Centrul de Proiectare pentru Patrimoniul Cultural Național (CPPCN), astăzi Institutul Național al Monumentelor Istorice, și mai apoi de către S.C. OPUS – Atelier de arhitectură S.R.L. un studiu de inventariere exhaustivă a tuturor elementelor de patrimoniu arhitectural din cuprinsul comunei Roșia Montană, cu acest prilej fiind completate și actualizate fișele de evidență analitică a fiecărei clădiri monument istoric, context în care s-au făcut observații de specialitate asupra stării de conservare a acestora.

În acest sens, datorită faptului că îndatoririle imediate ale proprietarilor de imobile monument istoric constau în întreținerea acestora, odată începută achiziționarea acestor imobile a fost constituită – din anul 2003 - o echipă din 10 persoane cu meserii conexe construcțiilor, care se ocupă permanent de întreținerea acestor imobile. Aceste persoane au fost calificate la locul de muncă, în sensul cunoașterii legislației specifice și a activităților care sunt permise în contextul unor intervenții asupra monumentelor istorice. Astfel, până în prezent, această echipă, a luat toate măsurile legale pentru păstrarea stării de conservare a imobilelor monument istoric deținute de către RMGC la Roșia Montană, cel puțin în starea inițială de conservare în care au fost achiziționate aceste clădiri. Ca o primă măsură luată în cazul tuturor caselor monument istoric proprietate a RMGC, a fost efectuată repararea tuturor acoperișurilor (pentru a evita deteriorarea clădirilor de intemperii sau infiltrări de apă pluvială), montarea de burlane și jgheaburi (pentru a stopa infiltrarea apei pluviale în pereții și la fundația clădirii), reparații curente ale imobilelor, repararea gardurilor împrejmuitoare și a mașinilor, debarasarea materialelor menajere acumulate de-a lungul timpului. Activitatea acestei echipe este continuă și constantă. Ca și activități speciale putem aminti:

- proiectarea și realizarea eșafodajul ridicat la poarta casei M.I. nr. 372 pentru a stopa mișcarea de înclinare înspre în fața a acesteia (Aviz nr. 142/2004);
- transformarea casei M.I. nr. 392 în spațiu de birouri, cu schimbarea funcțiunii inițiale de spațiu de locuit (Aviz nr. 453/2004);
- obținerea Autorizației de Construire pentru casa nr. 325 conform Legii 422/2001, deși aceasta nu este M.I., dar este situată în frontul central al pieței din Centrul Istoric Roșia Montană (Aviz). Acest imobil va fi restaurat conform normelor legale a Ministerului Culturii și Cultelor și va avea destinația de Centru de informare și spațiu expozițional (Aviz nr. 25/27.10.2007);
- pentru casa M.I. nr. 342 în momentul de față este în curs de elaborare proiectul de restaurare ce urmează să fie prezentat în vederea avizării către Comisia Regională a Monumentelor Istorice.

Acest imobil urmează să fie sediul unei Fundații Culturale a cărei dezvoltare este susținută de către companie la Roșia Montana.

- se lucrează în prezent la finalizarea documentației de proiectare pentru demararea lucrărilor de restaurare a 11 imobile monumente istorice.

Pe de altă parte trebuie amintită Zona Protejată – Centrul Istoric al Roșiei Montane. Aceasta va avea o suprafață de peste 135 ha și va cuprinde valorile de arhitectură din cadrul acestei localități (restaurate și puse în valoare), organizate sub forma unui muzeu al mineritului cu expoziții de geologie, arheologie, etnografie (cu o secție în aer liber), patrimoniu industrial și o importantă componentă subterană localizată în jurul galeriei Cătălina Monulești. În această parte a localității compania va urmări să promoveze dezvoltarea turismului tradițional (pensiuni, mici localuri). În zona estică și sud-estică a centrului vechi se află tăurile istorice: Tăul Mare, Tăul Brazi și Tăul Anghel. În această zonă se poate dezvolta un turism modern, de agrement. Toate propunerile făcute de companie în acest sens trebuie însă să primească girul și sprijinul comunității locale, precum și al autorităților.

O componentă foarte importantă a acestei zone protejate o reprezintă cele cca. 300 de case existente în acest perimetru. Conform Planului de Urbanism Zonal pentru Zona Protejată Centru Istoric Roșia Montană vor exista grade diferite de protecție a patrimoniului arhitectural construit. Astfel, va fi desemnată o zonă semnificativă cu destinația clară de locuire, precum și zone în care vor putea fi admise activități complementare funcțiunii de locuire, dar va fi strict interzisă orice activitate industrială sau care să aibă efecte negative asupra acestei zone protejate. Exploatarea proiectată de RMGC constituie un impact potențial. Reluarea mineritului va necesita evaluarea în detaliu a impactului asupra mediului, inclusiv asupra componentelor patrimoniului cultural. Planul de exploatare, definitivat doar după încheierea evaluării impactului asupra mediului, va trebui să fie adaptat de către companie în funcție de rezultatele acestei evaluări, astfel încât să nu afecteze negativ și ireversibil patrimoniul cultural reprezentat de monumentele istorice și zona protejată Centrul Istoric Roșia Montană.

Toate aceste lucruri compania dorește să le protejeze și să le promoveze, iar pentru asta vor fi luate măsuri speciale atât în cuprinsul zonei protejate Centru Istoric Roșia Montană (restaurare-consolidare-conservare), cât și în perimetrul industrial (utilizarea de tehnici speciale de pușcare, crearea de zone tampon între cele 2 perimetre, monitorizarea continuă a vibrațiilor și adaptarea pușcărilor în funcție de viteza de propagare a undelor de șoc etc.). RMGC intenționează ca prin acest proiect minier să asigure pentru locuitorii comunei Roșia Montană standarde de viață ridicate în condițiile păstrării și punerii în valoare a patrimoniului cultural și a valorilor tradiționale.

Așa cum s-a afirmat - în mod public - în cadrul Raportului Studiului de Impact asupra Mediului, odată aprobată începerea Proiectului Minier Roșia Montană toate clădirile cu statut de monument istoric din Roșia Montană, proprietate a RMGC, vor intra într-un program complex de restaurare și conservare. Dacă vor exista imobile monument istoric ce vor rămâne proprietate a diferitelor instituții sau persoane fizice, cu acordul acestora RMGC va contribui integral la restaurarea și a acestor imobile, în acord cu normele de specialitate emise de Ministerul Culturii și Cultelor.

Fondurile pe care compania urmează să le pună la dispoziție în anii următori – în contextul implementării proiectului său – pentru lucrări de conservare, restaurare și întreținere în Zona Protejată Centru Istoric Roșia Montană, cât și pentru clădirile monument istoric situate în afara acesteia sunt: 3.385.000 \$

Perspectivă de dezvoltare a potențialului turistic pornind de la valorile de patrimoniu cultural

Potențialul turistic al localității Roșia Montană poate fi dezvoltat în viitor pornindu-se de la următoarele coordonate:

1. valorile de patrimoniu arheologic mobil și imobil
2. clădirile monument istoric, Zona Protejată Centrul Istoric Roșia Montană și elementele de peisaj din zona tăurilor
3. valorile de patrimoniu industrial din cadrul fostei exploatare miniere și din cel al viitoarei exploatare miniere preconizate de către RMGC
4. elemente de patrimoniu imaterial – tradiții, obiceiuri etc.

1. Valorile de patrimoniu arheologic mobil și imobil

Cercetarea arheologică de suprafață și subteran din ultimii ani a conturat zonele în care vestigiile

antice se mai păstrau, fiind delimitate zonele cu potențial arheologic care au fost cercetate exhaustiv. Patru categorii principale de monumente arheologice au putut fi astfel studiate:

- zone de locuire cu infrastructura aferentă (Hop-Găuri, Hăbad, Țăul Țapului, Dealul Carpeni)
- zone sacre cu temple în aer liber (Hăbad, Valea Nanului și posibil Carpeni)
- zone funerare (necropole de incinerare ale coloniștilor iliri – Hop, Tăul Corna, Jig-Piciorag, Țarina, Pârâul Porcului – Tăul Secuilor și grupurile de morminte de pe Valea Nanului și Dealul Carpeni)
- zone de exploatare antică subterană (porțiuni ale vechilor galerii de explorare și exploatare în masivul Cârnic și în zona protejată Piatra Corbului).

Cele mai semnificative descoperiri – în opinia specialiștilor care au efectuat cercetările – și care întrunesc condițiile pentru a fi conservate *in situ* sunt:

- incinta funerară romană de la Tău Găuri
- locuirea romană (incluzând o zonă funerară și o posibilă zonă sacră) de pe Dealul Carpeni
- exploatarea miniere antice din zona Piatra Corbului (pe versantul de SE al Cârnicului)
- sistemul hidraulic roman din sectorul minier Păru-Carpeni
- o serie de vestigii arheologice din zona Centrului Istoric Roșia Montană, incluzând galeria Cătălina Monulești (în care a fost descoperit un sistem hidraulic de lemn datând din epoca romană, precum și descoperirea - în secolul XIX – a unui lot semnificativ de tăblițe cerate) și zona de exploatare antică de suprafață din zona Văidoaia

Pe lângă aceste valori de patrimoniu arheologic imobil, se adaugă o serie de peste 7.500 de artefacte descoperite din anul 2000 și până în prezent, care au fost restaurate sau sunt în curs de restaurare. De asemenea o parte a acestora au fost publicate în lucrări de specialitate sau sunt în curs de publicare. Toate aceste bunuri de patrimoniu mobil au un mare potențial în ceea ce privește valorificarea lor muzeală, respectiv expunerea lor în cadrul viitorului muzeu al mineritului de la Roșia Montană.

Ținând cont de situația actuală a stării de conservare a vestigiilor arheologice, de rezultatele cercetărilor din anii 2000-2006, într-o abordare de ansamblu a posibilității de utilizare a resurselor de patrimoniu arheologic în vederea unei dezvoltări a potențialului turistic au fost identificate următoarele direcții prioritare:

- **realizarea unui muzeu al mineritului** cuprinzând:

- expoziția documentară axată pe trei teme majore: geologie, arheologie și istorie-etnografie,
- expoziția în aer liber cuprinzând elemente de etnografie și patrimoniu industrial,
- expoziția subterană cuprinzând galeria Cătălina Monulești (care păstrează urme de exploatare din toate epocile istorice de la cea antică până în perioada contemporană), completată și de replici scara 1:1 ale celor mai importante structuri miniere antice identificate în alte masive din zona Roșia Montană
- conservarea *in situ* a unor vestigii arheologice și integrarea lor într-un circuit de turism cultural

Astfel toate aceste valori de patrimoniu arheologic se pot adăuga celor existente deja în cadrul actualului Muzeu al Mineritului din incinta fostei exploatare RoșiaMin. RMGC va iniția consultări cu RoșiaMin, proprietarii muzeului existent, și cu Ministerul Culturii și Cultelor pentru a fi permisă relocarea bunurilor de patrimoniu mobil din muzeu într-o altă locație. Membrii unui colectiv pentru patrimoniu cultural se vor ocupa de transferarea și depozitarea acestor obiecte, în urma deciziilor cu privire la un amplasament adecvat pentru reconstrucție, conservare și valorificare publică. Fondurile pentru realizarea unui nou Muzeu al Mineritului și pentru conservarea *in situ* a unor vestigii arheologice și integrarea lor într-un circuit de turism cultural vor fi puse la dispoziție de către RMGC, în contextul implementării proiectului minier Roșia Montană. Pentru detalii vezi Studiul de Impact asupra Mediului – vol. 32, p. 75-76, 78-79.

2. Clădirile monument istoric, Zona Protejată Centrul Istoric Roșia Montană și elementele de peisaj din zona tăurilor

În conformitate cu Lista Monumentelor Istorice publicată de MCC în Monitorul Oficial Nr. 646 bis, din data de 16.07.2004, în prezent, sunt clasate ca monument istoric 41 de imobile de pe cuprinsul localității

Roșia Montană, respectiv două biserici și 39 de case (cod LMI 2004: AB-II-s-B-00269, și apoi de la AB-II-m-B-00271 la AB-II-m-B-00311). Este vorba de locuințe tradiționale datând din sec. XIX – XX, care se păstrează - în marea lor majoritate, respectiv 35 de clădiri – în ansamblul Zonei Protejate Centrul Istoric Roșia Montană, alături de bisericile unitariană și reformată. Tot acest ansamblu cu caracter cvasi-urban conservă imaginea istorică a așezării Roșia Montană, strâns legată de exploatarea resurselor aurifere, de-a lungul a trei perioade semnificative pentru definirea peisajului cultural: antichitatea, caracterizată prin amplul sistem de exploatare romane, evul mediu, reprezentat de tipul de exploatare tradițional și epoca modernă și contemporană, caracterizată prin avânt tehnologic.

Trebuie amintit faptul că în redactarea generală a planurilor de management pentru patrimoniul cultural din zona Roșia Montană s-a ținut cont și de concluziile enunțate de S.C. OPUS – Atelier de arhitectură S.R.L. care au fost prezentate în documentația „**Completarea documentației pentru P.U.G. Roșia Montană; Studiu de restructurare a centrului istoric Roșia Montană**”, care a fost avizată de către MCC în anul 2002. Aceste concluzii sunt prezentate mai jos în secțiune specială referitoare la problematica legată de peisajul cultural în zona Roșia Montană.

În aceeași măsură, transferul de proprietate început în 2002, respectiv achiziția de imobile efectuate de către companie, a presupus și îmbunătățirea stării de conservare a unor construcții, în special prin lucrări de întreținere la clădirile monument istoric și prin utilizarea unor imobile ca birouri și locuințe de serviciu. O altă cauză „istorică” este dezagregarea comunității locale începută în anii '70, prin migrarea masivă a populației care a condus la abandonarea multor construcții: bisericile din Centrul Istoric, Casina, grădina de vară, mare parte a spațiilor comerciale din Piață. În consecință, lucrările de intervenție asupra fondului construit devin primordiale pentru salvarea Centrului Istoric Roșia Montană și pentru posibilitatea de exploatare viitoare a potențialului său turistic.

Compania nu dorește „muzeificarea” acestei zone, ci - așa cum au afirmat în diverse ocazii reprezentanții săi – planul de perspectivă este acela ca această parte a localității să fie în continuare locuită de către localnici și - acolo unde s-au făcut achiziții imobiliare de către RMGC - de către angajații ai companiei, care vor lucra în viitor în cadrul proiectului. Aici urmează să se dezvolte oportunități privind noi locuri de muncă și mici afaceri legate de turism.

Toate aceste lucruri compania dorește să le protejeze și să le promoveze, iar pentru asta vor fi luate măsuri speciale atât în cuprinsul zonei protejate Centru Istoric Roșia Montană (restaurare-consolidare-conservare), cât și în perimetrul industrial (utilizarea de tehnici speciale de pușcare, crearea de zone tampon între cele 2 perimetre, monitorizarea continuă a vibrațiilor și adaptarea pușcărilor în funcție de viteza de propagare a undelor etc.). RMGC intenționează ca prin acest proiect minier să asigure pentru locuitorii comunei Roșia Montană standarde de viață ridicate în condițiile păstrării și punerii în valoare a patrimoniului cultural și a valorilor tradiționale.

Așa cum s-a afirmat - în mod public - în cadrul Raportului Studiului de Impact asupra Mediului, odată aprobată începerea Proiectului Minier Roșia Montană toate clădirile cu statut de monument istoric din Roșia Montană, proprietate a RMGC, vor intra într-un program complex de restaurare și conservare. Dacă vor exista imobile monument istoric ce vor rămâne proprietate a diferitelor instituții sau persoane fizice, cu acordul acestora RMGC va contribui integral pentru restaurarea și a acestor imobile, în acord cu normele de specialitate emise de Ministerul Culturii și Cultelor. Pentru detalii vezi Studiul de Impact asupra Mediului – vol. 33, p. 74-100.

3. Valorile de patrimoniu industrial din cadrul fostei exploatare miniere și din cel al viitoarei exploatare miniere preconizate de către RMGC

Pe baza unor situații existente în alte țări, ca de exemplu - **Mina de cupru Kennecott, Salt Lake City, Utah, SUA; Mina de staniu (cositor) Pemali, Indonezia; Mina de ardezie Honister, Marea Britanie; Mina Martha, Australia** - însuși dezvoltarea unui proiect minier de o asemenea amploare poate determina o componentă de turism conexă exploatare miniere propriu-zise.

Acestor caracteristici legate de preconizata exploatare în carieră deschisă, li se pot adăuga o serie de elemente de patrimoniu industrial din cadrul fostei exploatare de stat de la Roșia Montană, inclusiv cele păstrate în cadrul actualului Muzeu al Mineritului organizat în incinta E.M. Roșia Montană. În ultimii ani, în Europa, există numeroase cazuri în care foste zone de exploatare minieră au devenit atracții turistice, după încheierea operațiunilor miniere în respectivele zone. Trebuie subliniat în acest context că numeroase comunități locale din foste zone miniere și-au concentrat eforturile – adesea prin crearea și administrarea unor fundații – pentru dezvoltarea potențialului turistic, acest proces fiind dublat de inițiative europene la cel mai înalt nivel – ca de exemplu **The European Mining Heritage Initiative (MINTOUR), European Route of Industrial Heritage (ERIH), European Network of Mining Regions (ENRM)**.

Dintre cele mai semnificative exemple referitoare la transformarea unor foste zone miniere în atracții

turistice pot fi amintite: **Parcul minier de la Rio Tinto, Huelva, Spania** (organizat pe bazele unei foste mari exploatări de cupru); **Parcul turistic Cap'Découverte, regiunea Midi-Pyrénées, Franța** (organizat pe bazele unei foste mari exploatări de cărbune); **Big Pit - Muzeul Național al Cărbunelui, Blaenafon, Torfaen, Wales, Marea Britanie**; **muzeele miniere din Cehia de la Příbram, Hradek - Kutna Hora, Okd Landez, Ostrava**; seria de **muzeu miniere cu circuite subterane din Slovenia** de la **Predil, Velenje, Idrija, Mežica** etc.; seria de **muzeu miniere cu circuite subterane din Germania**, de la **Kupferberg, Goldkronach, Kali - Holungen/Schacht, Bad Ems, Frankenwald**, acestea fiind doar câteva din numeroasele muzee cu tematică legată de minerit și istoria mineritului existente în Europa. De asemenea există numeroase exemple similare în Statele Unite, Canada și Australia.

4. Elemente de patrimoniu imaterial – tradiții și obiceiuri

De-a lungul timpului la Roșia Montană s-au păstrat mărturii ale unor tradiții locale practicate în trecut de această comunitate de mineri. Acestea – adesea transmise oral de la generație la generație - constituie o componentă semnificativă a patrimoniului cultural intangibil al localității. Arhiva de istorie orală constituită după anul 2000 cuprinde un mare număr de interviuri pe teme variate, fiind până în prezent singura arhivă de acest fel care se referă la patrimoniul industrial și la tradițiile de viață ale unei comunități de mineri cu o îndelungată existență din Transilvania. Roșia Montană a fost în același timp un loc de sinteză etnică și culturală, fapt ce poate fi încă observat în modul în care se celebrează aici anumite momente ceremoniale, respectiv într-o manieră particulară în comparație cu alte așezărilor rurale din Transilvania. Toate aceste elemente constituie resurse culturale, cărora li se adaugă un și important fond de imagini de arhivă, conturându-se așadar un potențial semnificativ ce poate fi valorificat în cadrul viitorului muzeu de la Roșia Montană.

4. ÎNDEPLINIREA DE CĂTRE INVESTITOR A OBLIGAȚIILOR LEGALE ÎN DOMENIUL PATRIMONIULUI CULTURAL

Toate *studiile de specialitate și cercetările arheologice cu caracter preventiv* desfășurate la Roșia Montană începând cu anul 2000 și până în prezent au fost realizate în conformitate cu prevederile legale. În anul 2000, pentru studiul de evaluare a patrimoniului cultural din zona de impact a proiectului, compania a apelat la expertiza de specialitate a următoarelor instituții publice din domeniul patrimoniului cultural:

- CPPCN – Centrul de Proiectare pentru Patrimoniul Cultural Național (devenit din anul 2002 Institutul Național al Monumentelor Istorice, instituție bugetară aflată în subordinea directă a Ministerului Culturii și Cultelor) – expertiză de specialitate în domeniul arheologiei și monumentelor istorice
- Muzeul Național al Unirii din Alba Iulia (instituție bugetară aflată la acea vreme în subordinea directă a Ministerului Culturii și Cultelor) – expertiză de specialitate în domeniul arheologiei,
- Universitatea Toulouse Le Mirail, - expertiză de specialitate în domeniul arheologiei miniere, asigurată de o echipă de profesioniști specializați în acest domeniu pentru care nu există expertiză în România, colectiv condus de către dr. Beatrice Cauuet.

Începând cu anul 2001 Ministerul Culturii și Cultelor a inițiat Programul Național de Cercetare “Alburnus Maior” prin care cercetările arheologice au fost coordonate științific de către Muzeul Național de Istorie a României (instituție bugetară aflată în subordinea directă a Ministerului Culturii și Cultelor), la derularea acestora participând un număr de 21 de instituții de specialitate românești și 3 din străinătate, fiind de subliniat aportul esențial adus de către echipa de arheologie minieră de la universitatea franceză mai sus amintită. Studiile de arheologie minieră în România sunt o premieră în acest moment, Roșia Montană fiind primul sit minier din țara noastră unde se desfășoară astfel de cercetări specializate.

Toate cercetările arheologice au fost efectuate conform prevederilor legale în vigoare, respectiv cercetările derulate în fiecare campanie arheologică fiind autorizate de către Ministerul Culturii și Cultelor în baza planului anual de cercetare arheologică, aprobat de către Comisia Națională de Arheologie.

Obligațiile investitorului – în cazul de față RMGC – de a finanța „[...] a) stabilirea, prin studiul de fezabilitate al investiției și prin proiectul tehnic, a măsurilor ce urmează să fie detaliate și a necesarului de fonduri pentru cercetarea preventivă sau supravegherea arheologică, după caz, și protejarea patrimoniului arheologic sau, după caz, descărcarea de sarcină arheologică a zonei afectate de lucrări și aplicarea acestor măsuri; b) activitatea de supraveghere arheologică, pe întreaga durată a lucrărilor, având drept scop protejarea patrimoniului arheologic și a descoperirilor arheologice întâmplătoare; c) orice modificări ale proiectului, necesare pentru protejarea descoperirilor arheologice [...]”, cât și „[...] Costurile cercetărilor arheologice necesare acordului de mediu sunt în sarcina titularului de investiție [...]” (cf. OG 43/2000 cu modificările și completările ulterioare aduse prin Legea 378/2001, Legea 462/2003 și respectiv Legea 258/2006, art. 2 – paragraf (11) și art. 7) - au fost pe deplin respectate, compania minieră alocând în perioada 2000-2006 un buget de cca. 9 milioane USD în acest sens (care a inclus și costurile cu forța de muncă necalificată recrutată dintre locuitorii Roșiei Montane).

În ceea ce privește **monumentele istorice** din zona Roșia Montană și obligațiile legale care îi reveneau investitorului trebuie remarcate următoarele aspecte:

- achiziționarea celor 14 clădiri monument istoric de către companie s-a făcut cu respectarea prevederilor legale în ceea ce privește exercitarea dreptului de preempțiune de către Ministerul Culturii și Cultelor (cf. Legii 422/2001, modificată prin Legea 259/2006, art. 4, paragrafele 7 și 8);
- lucrările de întreținere ale acestor 14 clădiri aflate în prezent în proprietatea RMGC s-au făcut cu respectarea prevederilor legale, respectiv cf. Legii 422/2001, modificată prin Legea 259/2006, art. 38 care se referă la obligațiile proprietarilor de imobile monument istoric, persoane fizice sau juridice;
- toate studiile și lucrările de proiectare referitoare la monumentele istorice (studii de inventariere și alte tipuri de studii de arhitectură, proiecte de restaurare, etc.) și documentații de urbanism conexe (documentații de tip PUG, PUZ) au fost contractate de către companie cu instituții și firme abilitate conform legii (Legii 422/2001, modificată prin Legea 259/2006, art. 22-29, 33) pentru acest tip de lucrări, respectiv S.C. Proiect Alba S.A., Centrul de Proiectare pentru Patrimoniul Cultural Național (devenit din 2002 Institutul Național al Monumentelor Istorice, instituție publică aflată în subordinea directă a Ministerului Culturii și Cultelor) și S.C. OPUS – Atelier de arhitectură S.R.L..

În ceea ce privește obligațiile legale asumate de către investitor în contextul obținerii aprobării din partea autorităților române pentru implementarea proiectului minier propus, acestea sunt prezentate pe larg în Raportul de Evaluare a Impactului asupra Mediului pentru Proiectul Roșia Montană, vol. 32 și 33, respectiv „Plan de management pentru patrimoniul arheologic din zona Roșia Montană”, „Plan de management pentru monumentele istorice și zonele protejate din Roșia Montană”, respectiv „Plan de management pentru patrimoniul cultural.”

Astfel, RMGC și-a îndeplinit până în prezent obligațiile legale care îi revin ca și proprietar de clădiri monument istoric. Prin însușirea și asumarea datelor și a concluziilor specialiștilor independenți din *Planul de management pentru monumentele istorice și zonele protejate din Roșia Montană* din cadrul Studiului de impact asupra mediului, RMGC își propune să continue această abordare responsabilă și să asigure fondurile necesare pentru restaurarea și conservarea centrului istoric și a clădirilor monument istoric din Roșia Montană. Toate intervențiile asupra acestor clădiri se vor face în conformitate cu prevederile legale în vigoare și pornind de la concluziile enunțate de către specialiștii în restaurarea/conservarea monumentelor istorice și a specialiștilor Universității Tehnice de Construcții București - Centrul Național de Inginerie Seismică și Vibrații în perioada 2005-2006 asupra clădirilor de patrimoniu din Roșia Montană.

5. ALTE PROBLEME SPECIFICE

Măsuri specifice de atenuare a impactului pușcărilor asupra clădirilor monument istoric

În luna martie 2006 a fost efectuat un studiu de specialitate referitor la starea de conservare a fiecărui imobil monument istoric în parte. Studiul intitulat „*Studiu geomecanic pentru determinarea efectelor lucrărilor de derocare asupra construcțiilor din zona protejată*” a fost efectuat de către IPROMIN și Universitatea Tehnică de Construcții București, instituții cu largă expertiză în domeniul siguranței construcțiilor. Acest studiu propune măsurile de urgență în ceea ce privește consolidarea tuturor acestor imobile. De asemenea, aceleași instituții mai sus amintite au efectuat un studiu experimental pentru măsurarea vibrațiilor propagate de activitățile de pușcare în zona protejată a centrului istoric și în zona acestui grup de case monument istoric din afara zonei protejate. Măsurătorile s-au făcut prin simularea unei explozii majore de 3000 kg explozibil, detonați în condiții normale, fără trepte de întârziere sau aplicarea altor tehnologii de ultimă generație, utilizate la ora actuală în minierul modern.

Pentru detalii privind aceste aspecte vă rugăm să consultați broșura informativă elaborată de către IPROMIN.

Considerații privind poziția exprimată de Academia Română cu privire la patrimoniul cultural din zona Roșia Montană

Poziția exprimată de către Academia Română printr-o serie de declarații din perioada 2003-2006 face referire la o serie de aspecte referitoare la cercetările arheologice de la Roșia Montană, respectiv asupra valorilor de patrimoniu arheologic și cultural din această zonă. Aceste puncte de vedere fac referire la o serie de probleme față de care este necesar să fie făcute următoarele precizări.

- **Afirmația Academiei Române: periclitarea gravă a zonei arheologice Alburnus Maior de mare valoare istorică și culturală, având caracter de unicat**

Precizări față de acest punct de vedere:

- în conformitate cu prevederile legale și ținând cont de stadiul cercetării zonei arheologice Alburnus Maior la nivelul anului 2000 fost implementat și este în curs de desfășurare cu amplu program de cercetare arheologică preventivă și de patrimoniu. Principalele sale rezultate și concluzii după 6 ani de investigații, precum și direcțiile sale viitoare de dezvoltare sunt prezentate în Raportul de Evaluare a Impactului asupra Mediului, vol. 6 - Studiul de condiții inițiale asupra patrimoniului cultural, *passim*, la care se adaugă obiectivele strategice și operaționale, precum și opțiunile de gestiune a sitului identificate în Raportul la Studiul de Impact asupra Mediului, vol. 32 - Plan de Management pentru patrimoniul arheologic din zona Roșia Montană și vol. 33 - Plan de Management pentru monumentele istorice și zonele protejate din zona Roșia Montană.
- este interpretabilă stabilirea caracterului de „unicat”, în acest sens arătându-se în cadrul documentației mai sus citate că Roșia Montană se înscrie într-o serie de situri miniere antice cu caracteristici similare situate în Patruleterul Aurifer, precum cele din zona Zlatna – Almașul Mare - Haneș, Bucium – zonele Corabia și Vulcoi, Ruda Brad – Stânița.

Detalii privind cercetările arheologice preventive de la Roșia Montană și rezultatele acestora obținute până în prezent sunt prezentate în mod sintetic și în cadrul acestei broșuri.

- **Afirmația Academiei Române: periclitarea galeriilor romane**

Precizări față de acest punct de vedere:

- **investigare exhaustivă a unor structuri istorice miniere – o premieră în România, ținându-se cont și de faptul că nu există încă specialiști români în acest domeniu particular de cercetare**
- **raport de cercetare realizat de echipa de arheologie franceză sub coordonarea dr. Beatrice Cauuet – specialist de renume internațional în domeniul arheologiei miniere**
- **evaluarea stării de conservare și propunerile de valorificare au la bază propunerile făcute de dr. Beatrice Cauuet**

- **galeriile romane au fost re-exploatate de către minierii medievali și moderni**
- **vor fi păstrate in situ o serie de trosnoane de galerii antice, iar pentru altele s-a propus construirea de replici la scara de 1:1.**

Detalii privind cercetările preventive de arheologie minieră de la Roșia Montană și rezultatele acestora obținute până în prezent, precum și modalitățile preconizate de punere în valoare acestor descoperiri sunt prezentate în mod sintetic și în cadrul acestei broșuri, dar și pe larg în cadrul Raportului la Studiul de Impact asupra Mediului pentru Proiectul Roșia Montană (Studiu de condiții inițiale asupra patrimoniului cultural din cadrul Raportului SIM, respectiv în **secțiunea 5.5**. Lucrările miniere vechi de la Roșia Montană (pag. 80-81, 85-92, 96-97) și Anexa I - Fișe de evidență arheologică a siturilor identificate la Roșia Montană, fișele de sit nr. 4 și nr. 9. Aceste fișe de sit sunt elaborate în conformitate cu fișele standard și instrucțiunile redactate de către Ministerul Culturii și Cultelor).

- Afirmația Academiei Române: **proiectul contravine Convenției patrimoniului mondial, cultural și natural – UNESCO, 16.11.1972**

Precizări față de acest punct de vedere:

Convenția asupra patrimoniului mondial cultural și natural este o convenție cadru pentru definirea unor definiții specifice aparținând noțiunii de „patrimoniu cultural”, reglementarea unor principii și politici naționale privind protejarea patrimoniului, cât și modalitățile de cooperare la nivel internațional în acest domeniu. Până în anul 2000, în România, datorită transformărilor complexe ale societății survenite după 1989, a existat un hiatus semnificativ în ceea ce privește legislația referitoare la protejarea patrimoniului. Începând din anul 2000 și până în prezent, această lipsă majoră a fost completată, fiind adoptate și principiile enunțate de convenția UNESCO 1972. Trebuie subliniat că implementarea proiectului minier a ținut cont de toate aceste modificări legislative, survenite într-un ritm destul de rapid în acești ultimi ani.

- Afirmația Academiei Române: **proiectul contravine Legii 5/2000**

Precizări față de acest punct de vedere:

Până în anul 2000, în România, datorită transformărilor complexe ale societății survenite după 1989, a existat un hiatus semnificativ în ceea ce privește legislația referitoare la protejarea patrimoniului. Începând din anul 2000 și până în prezent, această lipsă majoră a fost completată. Trebuie subliniat că implementarea proiectului minier a ținut cont de toate aceste modificări legislative, survenite într-un ritm destul de rapid.

Detalii privind cadrul legislativ care reglementează domeniul privind patrimoniul cultural național imobil și modul de aplicare a procedurii de descărcare de sarcină arheologică găsiți în cadrul acestei broșuri.

- Afirmația Academiei Române: **modul de acordare a certificatelor de descărcare de sarcină arheologică – raportul dintre suprafața cercetată și cea descărcată**

Precizări față de acest punct de vedere:

Trebuie menționat faptul că noțiunea de cercetare arheologică nu presupune numai efectuarea de săpături arheologice propriu-zise. Acest tip de cercetare se realizează prin mijloace specifice și metodologii adaptate realităților unui anumit sit, care presupun:

- Studii de arhivă
- Periegeză și evaluare de teren; sondaje arheologice
- Survol și interpretare aerofoto; imagine satelitară de mare rezoluție
- Studii de arheologie minieră, topografie subterană și modelare 3D
- Studii de geofizică
- Cercetări arheologice ample în zonele cu potențial arheologic identificat – efectuarea de săpături arheologice propriu-zise
 - Studii interdisciplinare – sedimentologie, arheozoologie, palinologie comparată, arheo-metalurgie, geologie, mineralogie
 - Dată radiocarbon și dendrocronologică
 - Înregistrarea cercetărilor și a rezultatelor acestora într-o bază de date integrată
 - Topografie arheologică în format clasic și digital și elaborarea proiectului GIS; realizarea arhivei foto – clasică și digitală
 - Restaurarea artefactelor

- Inventarierea și catalogarea digitală a artefactelor
- Studii de specialitate pentru valorificarea rezultatelor cercetărilor - publicarea de volume științifice, expoziții, sit Web etc.

Toate cercetările arheologice cu caracter preventiv desfășurate la Roșia Montană începând cu anul 2001 și până în prezent au fost realizate în cadrul Programului Național de Cercetare "Alburnus Maior", fiind emise în conformitate cu prevederile legale, autorizații de săpătură arheologică preventivă. Cercetările arheologice sunt coordonate științific de către Muzeul Național de Istorie a României, la derularea acestora participând un număr de 23 de instituții de specialitate românești și 3 din străinătate. Toate cercetările au fost efectuate conform prevederilor legale în vigoare. Cercetările derulate în fiecare campanie arheologică sunt autorizate de către Ministerul Culturii și Cultelor în baza planului anual de cercetare arheologică aprobat de către Comisia Națională de Arheologie.

ASTFEL TOATE PERIMETRELE PENTRU CARE S-A APLICAT PROCEDURA DE DESCĂRCARE DE SARCINĂ ARHEOLOGICĂ AU FOST INVESTIGATE.

În aceste condiții o astfel de afirmație are un vădit caracter tendențios, care ignoră normele și procedurile specifice derulării unei cercetări arheologice preventive, așa cum este înțeleasă aceasta în restul țărilor europene.

În concluzie legat de punctele de vedere enunțate de către Academia Română trebuie subliniate următoarele:

- legislația românească privind protejarea patrimoniului a fost respectată din perspectiva organizării și desfășurării cercetărilor de patrimoniu
- certificatele de descărcare de sarcină arheologică au fost obținute urmându-se procedura legală în vigoare, ele fiind emise de către Ministerul Culturii și Cultelor în urma prezentării rezultatelor cercetărilor arheologice preventive în fața Comisiei Naționale de Arheologie și conform avizului acesteia
- din perspectiva istoriei mineritului aurifer în cuprinsul Imperiului Roman și al provinciei Dacia Roșia Montană este un sit important, care însă a continuat să fie exploatat și locuit pentru sute de ani, adăugându-se și faptul că în întregul areal al munților Apuseni există numeroase situri miniere antice cu potențial semnificativ, care însă nu au fost până în prezent cercetate
- la cercetările arheologice preventive desfășurate la Roșia Montană până în prezent au participat și colective de specialiști de la două dintre institutele de arheologie ale Academiei Române, respectiv Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan” din București (2001-2006) și Institutul de Arheologie și Istoria Artei din Cluj-Napoca (2001-2006)

Considerații legate de problematica „peisajului cultural” în zona Roșia Montană

- **Definirea conceptului de peisaj cultural în legislația internațională și națională**

Anunțat încă din anul 1972 prin adoptarea World Heritage Convention (Convenția asupra patrimoniului mondial) și anterior de către Charta de la Veneția (1964, 1966) care face referiri la context și vecinătatea monumentului sau ansamblului monument istoric, conceptului de peisaj cultural i se acordă atenție specială abia în decembrie 1992 prin adoptarea instrumentelor de identificare și conservare a zonelor ce urmau investite cu această titulatură. Astfel, termenul reunește diverse manifestări ale interacțiunii om-natură reprezentative pentru gradul de evoluție al societății umane sub influența constrângerilor de ordin fizic, a oportunităților habitatului natural și a factorilor social, economic și cultural.

Peisajul cultural este un termen foarte larg care se referă atât la mediul natural al unei regiuni, cât și la interacțiunile acestuia cu factorii socio-economici. Cu alte cuvinte, peisajul cultural reflectă modul în care o anumită comunitate interacționează cu mediul său înconjurător. Adesea peisajul cultural reflectă tehnici specifice pentru utilizarea resurselor naturale, ținând cont de caracteristicile și limitele mediului înconjurător (vezi Convenția UNESCO - WHO, 1996). Așa cum s-a arătat anterior termenul de peisaj cultural a fost utilizat pentru prima dată în 1972 în cadrul World Heritage Convention (Convenția Patrimoniului Mondial), care preia o serie de noțiuni și considerații din Charter from Venice on Conservation and Restoration of Monuments and Sites (Charta de la Veneția privind conservarea și restaurarea monumentelor și siturilor) (1964), ambele documente referindu-se la contextul și mediul înconjurător în care sunt integrate monumentele istorice și siturile. Cu toate acestea, conceptului de peisaj cultural nu i s-a acordat atenție până în 1992, când World Heritage Committee (WHC - UNESCO) a luat în considerare acest concept, luând în discuție o serie de noțiuni referitoare la definirea criteriului de "valoare excepțională", ceea ce a determinat o serie de modificări aduse convenției UNESCO din 1972. Această nouă abordare în recomandările UNESCO a dat noțiunii de peisaj cultural un sens de sine stătător, respectiv el trebuie abordat științific în mod independent și privit din perspectiva sa vizuală în cadrul mai larg al peisajului în general. Astfel în urma unor serii întregi de discuții între specialiști internaționali în acest domeniu, la sfârșitul deceniului 10 al secolului trecut, a fost adoptată Convenția europeană a peisajului (Convenția de la Florența, 2000) are ca scop protejarea, managementul și amenajările teritoriale ale tuturor peisajelor, cât și a peisajului viu. Această

convenție europeană a peisajului adoptată de Consiliu Europei introduce un set recomandări referitoare la protecția, gestionarea și dezvoltarea tuturor peisajelor din Europa, instituțiile administrației centrale din țările europene fiind responsabile pentru implementarea efectivă a acestor prevederi și reglementări. Convenția a fost ratificată de România prin Legea 451/2002. În baza acestor prevederi peisajul cultural de "valoare universală excepțională" este inclus în Lista Patrimoniului Mondial UNESCO în baza unui set de criterii referitoare atât la elementele culturale, cât și la cele naturale, propunerile de clasare putând fi făcute de către instituțiile administrației centrale din statele respective, în cazul particular al României, respectiv de către Ministerul Culturii și Cultelor.

- **Considerații asupra peisajului cultural din Roșia Montană din perspectiva patrimoniului cultural**

În contextul elaborării PUG pentru comuna Roșia Montană, la solicitarea expresă a Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice din anul 2002 (Aviz MCC – CNMI nr. 61/14.02.2002), această documentație urbanistică elaborată de către S.C. Proiect Alba S.A., a fost completată de către S.C. OPUS – Atelier de arhitectură S.R.L., care a realizat un studiu special privind elementele de peisaj cultural din Roșia Montană. Acest studiu a fost aprobat de către Comisia Națională a Monumentelor Istorice din cadrul Ministerului Culturii și Cultelor, prin avizele MCC nr. 177/20.06.2002 și 178/20.06.2002, referitor la aprobarea PUG Roșia Montană și a documentației de urbanism conexe.

Peisajul cultural al Roșiei Montane a fost modelat de-a lungul a aproape 1900 de ani de istorie a mineritului, fiind generat astfel un exemplu aparte al unei comunități miniere în cadrul munților Carpați și al României. Mineritul a influențat toate aspectele vieții de la Roșia Montană, determinând apariția unei culturi miniere care și-a pus amprenta asupra unui număr de fațete legate de evoluția localității, precum structura acesteia și țesutul său urban, arhitectura, etnografia, viața economică și spirituală, și desigur nu în ultimul rând a mediului natural al acestei regiuni montane.

Prezența zăcămintului aurifer a determinat tranziția de la un mod de existență rural cu o densitate mică de populație către o structură cu caracter centralizat, care a persistat din perioade mai vechi și până în sec. XIX, când practic localitatea devine un centru cvasiurban.

Dispariția mineritului tradițional la începutul anilor '50, eliminarea proprietății private în industria mineritului din a doua jumătate a sec. XX, la care se adăugă deschiderea carierei în anii 1970 au afectat în mod substanțial peisajul cultural al Roșiei Montane.

Populația Roșiei Montane a scăzut în anii din urmă cu cca. -0,7% în perioada 1992-2002, reflectând același trend descendent înregistrat încă de la începutul secolului XX. Aceeași tendință se înregistrează și în cazul orașelor Abrud și Câmpeni, dar ea nu este chiar atât de accentuată. Rata natalității este scăzută, la fel ca și în restul României, ca o consecință a procesului de îmbătrânire a populației, cu o predominanță a persoanelor de sex feminin în categoriile de populație mai în vârstă (femei văduve). O serie de factori, explică la un nivel general, această situație: depopularea treptată a zonelor rurale pe întreg parcursul secolului XX, o succesiune de crize economice care au afectat industria mineritului aurifer, decăderea economică înregistrată în anii de după căderea comunismului. În prezent o serie de gospodării din această zonă sunt abandonate, utilizate doar în timpul verii sau sunt închiriate pentru scopuri comerciale. Scăderea numărului populației în Roșia Montană a determinat modificări atât în ceea ce privește economia localității, cât și a aspectului său general. Multe dintre clădiri, fie ele normale, fie monumente istorice sunt într-o stare precară de conservare sau chiar au dispărut de-a lungul timpului. Mediul existent a poluat grav râurile prin activitățile miniere din trecut, și devine din ce în ce mai izolat de contextul economic național și social datorită infrastructurii slab dezvoltate sau aflate într-o stare proastă, chiar inadecvate în unele cazuri, care să lege satele localității și localitatea însăși cu restul regiunii. Reducerea treptată a numărului locurilor de muncă petrecută de la an la an, din cadrul companiei miniere de stat, pe fondul lipsei de profitabilitate a acesteia, contribuie la deteriorarea condițiilor economice și la depopulare în această zonă.

Elementele de peisaj cultural identificate și abordate în studiul realizat de către OPUS în anul 2002 – în completarea documentației PUG Roșia Montană -, se refereau la:

1. așezarea Roșia Montană
2. patrimoniul arhitectural și arheologic
3. monumentele naturii și transformările peisajului (exploatarea terenurilor pentru agricultură și creșterea animalelor, modalitățile de marcare a proprietății și a teritoriului administrative,
4. exploatarea minieră - transformarea reliefului prin depunerea sterilului, galeriile de mină și intrările acestora, lacurile de acumulare-tăuri).

Ca o concluzie a acestui studiu se făceau - încă din anul 2002 - următoarele precizări: „Dispariția industriei miniere tradiționale în anii '50 și dispariția proprietății private în domeniul exploatarea aurifere, precum și inițierea exploatarea de suprafață din anii '70 au condus la modificări ale peisajului, la modificarea structurii și ocupațiilor populației, la părăsirea și degradarea unor construcții industriale tradiționale, la demolarea, degradarea sau chiar ruinarea unor construcții sau ansambluri, printre care unele de reală valoare patrimonială. Implantarea fără discernământ a unor locuințe colective (blocuri) a contribuit și mai mult la alterarea unor zone valoroase ale ansamblului urban. Potrivit *Sudiului condițiilor de mediu pentru lucrările de explorare geologică din zona Roșia Montană* realizat de Agraro-Consult S.A. în colaborare cu

Institutul de Cercetare pentru Epurarea Apelor Reziduale S.C. Prospectiuni S.A., ICECHIM și Apele Române mediul ambiant este puternic afectat de activitățile miniere desfășurate de-a lungul timpului cu implicații asupra apei râului Roșia, Arieș și a solului. În plus, toate acțiunile întreprinse în zonă în această perioadă au ignorat cu desăvârșire imensul capital arheologic existent și cunoscut în mare măsură doar documentar, fapt care a condus la distrugerea a numeroase vestigii, mai ales legate de istoria și continuitatea exploatărilor aurifere pe o perioadă de circa două milenii. Lipsa legăturilor rutiere dintre localitățile comunei, transportul în comun asigurat sporadic, condițiile economice precare contribuie la izolarea comunei Roșia Montană de contextul economico-social național. Cum valoarea sitului rezida în organicitatea rezultată din modul unic de intercondiționare a reliefului cu funcțiunile specifice și cu adaptarea perfectă a rezolvărilor urbanistico-arhitecturale, caracteristici sedimentate de-a lungul unei mari perioade de timp, păstrarea situației din anii '50 ar fi putut conduce astăzi la înscrierea cu succes a localității Roșia Montană în integralitatea ei ca un sit clasat în categoria "peisajelor culturale". **Așa cum arată însă situația actuală, o asemenea încadrare nu mai este posibilă.** Mai mult, așa cum rezultă din inventarierea valorilor de patrimoniu național și local, din cercetarea sociologică și din cercetarea de teren, degradarea localității este un proces progresiv și, în cazul păstrării condițiilor actuale, vom asista neputincioși la dispariția întregii localități, nu numai a elementelor de valoare. Aceste concluzii ale S.C. OPUS – Atelier de arhitectură S.R.L. au fost prezentate în documentația „Completarea documentației pentru P.U.G. Roșia Montană; Studiu de restructurare a centrului istoric Roșia Montană”, care a fost avizată de către MCC în anul 2002.

S-a stabilit însă că noțiunile de peisaj cultural și peisaj istoric sunt fundamentale pentru o bună cunoaștere atât a peisajului din jurul Roșiei Montane cât și a modului în care evoluția satului influențează acest peisaj.

În prezent compania ASAR Group elaborează un Studiu de Conservare pentru Planul de Urbanism Zonal. Acest aspect a fost abordat într-un studiu despre Roșia Montană intitulat: Studiu de impact asupra peisajului pentru întocmirea Planului de Urbanism Zonal, realizat de renumiții consultanți din cadrul firmelor britanice Gifford – TerraFirma. Acest studiu face parte din Studiul de Conservare pentru PUZ realizat de compania ASAR Group.

Acest studiu se bazează în parte pe o analiză a tiparelor de utilizare istorică a peisajului (este un studiu de caracterizare) care s-a dezvoltat de-a lungul celor peste 2000 de ani de exploatare minieră. O concluzie fundamentală a acestui studiu se referă la marea importanță a utilizării neîntrerupte a terenului și la toate efectele pe care activitatea extractivă le-a avut asupra acestuia: fără îndoială, peisajul nu este unul "natural", ci unul creat de activitatea umană, mai precis de minerit și activitățile conexe, iar această utilizare este continuă.

Astfel, din perspectiva unei abordări bazate pe peisaj, studiul în discuție vine să coroboreze concluziile enunțate în secțiunea 5.5.2 din Studiul de Impact asupra Mediului potrivit căruia acest peisaj nu îndeplinește condițiile pentru înscrierea în Lista Patrimoniului Universal deoarece fie nu are integritatea unui ansamblu cultural (arheologic) sau autenticitatea caracteristică unui peisaj cultural. Pe scurt, acest peisaj nu îndeplinește criteriile necesare pentru peisajele culturale (CPM-Convenția pentru patrimoniul mondial – Linii Directoare- Anexa 3, secțiunea 10). Acest peisaj nu poate fi clasificat ca și "peisaj fosil" deoarece evoluția sa nu s-a oripit la un anumit moment în trecut. Ar fi o eroare să se sugereze că încetarea activității miniere din prezent ar însemna sfârșitul traiectoriei evolutive a peisajului. Este evident că acest peisaj este unul care evoluează din punct de vedere organic și care încă suferă schimbări în condițiile în care activitatea extractivă continuă în zonă. Totuși, cele mai recente faze în evoluția acestui peisaj au degradat în mod semnificativ urmele lăsate de fazele mai vechi și mai importante.

Acest studiu cuprinde, de asemenea, o evaluare amănunțită a impactului vizual al proiectului minier asupra locuitorilor din Roșia Montană (receptorii) sau din zona cuprinsă în Planul de Urbanism Zonal întocmită în conformitate cu standardele europene și britanice. Această evaluare a impactului vizual s-a realizat pe baza montajelor fotografice realizate în puncte reprezentative din suprafața cuprinsă în Planul de Urbanism Zonal și care arată peisajul în forma lui actuală, precum și modul în care va arăta peisajul în timpul exploatării miniere și apoi după implementarea măsurilor de reabilitare în faza post-închidere. Aspectul potențial pe care îl vor avea lucrările miniere după restaurare depinde de tipurile de restaurare care ar putea fi folosite, iar unul dintre rezultatele acestui studiu a constatat în modificarea planurilor de restaurare a peisajului prevăzute pentru cariera Carnic prin propunerea unui regim inovator de revegetare a "treptelor de carieră" care vor rămâne după încetarea activității extractive. Aceste modificări au rolul de a atenua sau de a reduce la minimum efectele adverse asupra versanților din jurul minei. Această concluzie este susținută de o serie de exemple de restaurări ale unor lucrări miniere din lumea întreagă, dar în special din Europa.

Luând în considerare tiparele istorice de amenajare a teritoriului și restaurarea peisajului precum și alți factori – în special biodiversitatea și dezvoltarea turismului, acest studiu a propus un plan orientativ de urbanism zonal și un plan de restaurare a peisajului care ar fi remarcat de locuitorii din zonă sau de turiștii care vizitează Roșia Montană. Aceste planuri cuprind indicații cu privire la măsurile de amenajare a peisajului care ar putea fi implementate pentru restaurarea legăturilor istorice dintre sat și peisajul din jur.

Concluzia generală a acestui studiu este ca în ciuda unor efecte vizuale adverse de intensitate medie și mare, în puncte vizuale localizate atât în Piață și în alte zone din partea istorică a satului, reconstrucția

peisajului va avea în general efecte pozitive în ceea ce privește refacerea unui peisaj puternic poluat și sporirea frumuseții și a biodiversității peisajului.

În completarea acestor concluzii de specialitate în domeniul arhitecturii și peisajului, trebuie să le amintim și pe cele care au fost formulate de către arheologii care au întreprins cercetările arheologice preventive la Roșia Montană, în perioada anilor 2000-2005. Concluziile sunt prezentate pe larg în cadrul Planului de management pentru patrimoniul arheologic Roșia Montană.

Astfel vestigiile arheologice de suprafață au fost afectate în mod semnificativ de amenajările conexe exploatărilor miniere istorice – galerii, halde, instalații de prelucrare a minereului – șteampuri, precum și de infrastructura industrială aferentă – tăuri, drumuri, canale de aducțiune, cât și desigur de locuirea permanentă a văii Roșiei în ultimii peste 700 de ani. Cercetarea arheologică preventivă de suprafață din ultimii 6 ani a conturat zonele în care vestigiile antice se mai păstrau, fiind delimitate zonele cu potențial arheologic care au fost cercetate exhaustiv. Trei categorii principale de monumente arheologice au putut fi studiate, respectiv zone de locuire cu infrastructura aferentă (Hop-Găuri, Hăbad, Țăul Țapulului, Dealul Carpeni), zone sacre cu temple în aer liber (Hăbad, Valea Nanului și posibil Carpeni) și nu în ultimul rând, zone funerare (necropole de incinerare ale coloniștilor antici din punctele Hop, Țăul Corna, Jig-Piciorag, Țarina, Pârâul Porcului – Țăul Secuilor și grupurile de morminte de pe Valea Nanului și Dealul Carpeni). Concluzionând, vestigiile arheologice descoperite până în prezent nu manifestă attribute constructive spectaculoase dar, prin modul de *adaptare la cadrul natural* sugerează o serie de elemente ce pot servi la reconstruirea unei imagini de ansamblu asupra modului în care va fi arătat situl în antichitate: necropole așezate pe pante sau pe platouri orientate spre văi, zone de habitat și zone sacre așezate pe înălțimi și aflate probabil în relație cu zonele de exploatare minieră și prelucrare primară a minereului. Trebuie precizat că în acest context distingem totuși și elemente reprezentative pentru peisajul cultural derivat din componentele patrimoniului arheologic:

- în zona Tău Găuri se află un *monument funerar circular* bine conservat,
- în zona Dealului Carpeni au fost investigate *două edificii publice realizate din piatră legată cu mortar* și dotate cu instalație de *hipocaustum*, o zonă funerară și foarte probabil o zonă sacră, toate integrându-se unui ansamblu arheologic coerent conservat
- în zona Centru Istoric sunt localizate marea majoritate a galeriilor unde în cursul secolelor XVIII-XIX au fost găsite celebrele tăblițe cerate, cea mai cunoscută galerie fiind Cătălina Monulești, unde a fost descoperit cel mai mare număr de tăblițe cerate, precum și un sistem antic de exploatare minieră, dotat de asemenea cu un sistem de drenaj, cuprinzând foarte probabil un alt sistem de roți hidraulice. Tot în acest areal se află și masivul Văidoaia, unde sunt vizibile urme ale exploatărilor antice de suprafață.

Cele cinci necropole și zone funerare delimitate arheologic până în prezent, situate în zonele Tăul Corna, Hop-Găuri, Carpeni, Valea Nanului, Țarina, Jig-Piciorag și Pârâul Porcului (Țăul Secuilor), sunt martori importanți ai dinamicii, diversității și numărului crescut al populației antice de la *Alburnus Maior*. Acestea se integrează în aria mult mai largă a necropolelor funerare de incinerare de epocă romană dintr-o serie de provincii ale Imperiului Roman, din zona danubiană și balcanică.

În ceea ce privește patrimoniul arheologic minier subteran acesta a beneficiat de o cercetare specializată fără precedent în România. Expertiza asigurată de către echipa de arheologie minieră de la Universitatea din Toulouse a permis conturarea unei imagini de ansamblu asupra naturii acestor vestigii particulare, a distribuției acestora, a caracteristicilor lor constructive, cât și a stării lor de conservare. În baza concluziilor acestor cercetări specializate au fost formulate propunerile de conservare *in situ* și punere în valoare a unor zone care păstrează încă mărturii importante asupra modului de organizare și desfășurare în acest perimetru a mineritului în perioada romană.

Detalii privind cercetările preventive de arheologie minieră de la Roșia Montană și rezultatele acestora obținute până în prezent, precum și modalitățile preconizate de punere în valoare acestor descoperiri sunt prezentate în mod sintetic și în cadrul acestei broșuri, dar și pe larg în cadrul Raportului la Studiul de Impact asupra Mediului pentru Proiectul Roșia Montană (Studiu de condiții inițiale asupra patrimoniului cultural din cadrul Raportului SIM, respectiv în **secțiunea 5.5**. Lucrările miniere vechi de la Roșia Montană (pag. 80-81, 85-92, 96-97) și Anexa I - Fișe de evidență arheologică a siturilor identificate la Roșia Montană, fișele de sit nr. 4 și nr. 9. Aceste fișe de sit sunt elaborate în conformitate cu fișele standard și instrucțiunile redactate de către Ministerul Culturii și Cultelor).

Studiile de urbanism și studiile de specialitate pentru delimitarea zonelor protejate din cadrul comunei Roșia Montană, în perimetrul în care se intenționează extinderea exploatării miniere existente prin proiectul propus de către companie, sunt în curs de aprobare - în conformitate cu prevederile legale - de către instituțiile și comisiile cu atribuții în această zonă de interes. Trebuie precizat că nici una dintre casele monument istoric din cuprinsul proiectului propus de către RMGC nu va fi afectată în mod negativ, ci toate cele 41 de clădiri monument istoric vor fi incluse într-un amplu program de reabilitare și restaurare (vezi

Studiul de Impact asupra Mediului (vol. 33), respectiv Plan M – Plan de Management al Patrimoniului Cultural, partea II-a – Plan de Management pentru monumente istorice și zonele protejate din Roșia Montană, p. 74-91). Acest program este absolut necesar, dacă se dorește ca aceste case - indiferent de punerea în practică sau nu a proiectului minier - să nu dispară în totalitate datorită stării avansate de degradare în care se află în prezent. În ceea ce privește patrimoniul arheologic, după mai bine de șapte ani de cercetări arheologice preventive de mare amploare desfășurate la Roșia Montană prin Programul Național de Cercetare “Alburnus Maior” - finanțat în conformitate cu prevederile legale de către RMGC - acesta a devenit mai bine cunoscut și delimitat, astfel încât Lista Monumentelor istorice a fost actualizată prin clasarea - ca monumente istorice de categorie A (importanță națională) - a patru zone distincte respectiv Vestigiile romane de la Alburnus Maior, Zona Carpeni; Incinta funerară romană din Zona “Hop-Găuri”; Galeria “Cătălina Monulești” din zona protejată a centrului istoric al localității; Galerile romane din Masivul Cârnic, punct “Piatra Corbului”.

În ceea ce privește monumentele naturii trebuie subiniate o serie de aspecte. În Studiul de Evaluare a Impactului asupra Mediului, vol. 6 – Studiu de condiții inițiale asupra patrimoniului cultural se precizează - la pag. 15 - că : „Apariția acestor aflorimente de rocă este relativ minimalizată în peisajul general și amplasarea lor pe versanții din Cetate și Cârnic, ce se caracterizează prin prezența excavațiilor și rocilor sterile, diminuează mult valoarea lor estetică.” Astfel, în evaluarea condițiilor actuale se subliniază că valoarea estetică a acestor monumente ale naturii este deja diminuată de exploatarea miniere precedente.

În ceea ce privește Piatra Corbului și Piatra Despicață, acestea sunt încadrate conform Legii 5/2000 din 6 martie 2000 privind aprobarea Planului de amenajare a teritoriului național - Secțiunea a III-a - zone protejate, (Publicat în Monitorul Oficial nr.152 din 12 aprilie 2000) la secțiunea Zone naturale protejate de interes național și monumente ale naturii, punctele 2.8 (Piatra Despicață) și 2.83 (Piatra Corbului).

În același timp, ca rezultat al cercetărilor arheologice efectuate la Roșia Montană prin Programul Național de Cercetare Alburnus Maior, finanțat în conformitate cu prevederile legale de către RMGC, zona Piatra Corbului a fost clasată monument istoric, respectiv Galerile romane din masivul Cârnic, zona “Piatra Corbului” (cod LMI AB-I-s-A-20329) (cf. Monitorul Oficial Nr. 646 bis, din data de 16.07.2004, jud. Alba, poziția 146).

Din perspectiva implementării proiectului minier de către RMGC pentru cele două monumente ale naturii sunt preconizate următoarele:

- **Piatra Despicață** - aceasta este un bloc de andezit cu o greutate de aproximativ două tone. În anul 2002, Comisia pentru ocrotirea monumentelor naturii a Academiei Române, ca urmare a documentației înaintate de către S.C. Agraro Consult S.R.L., a avizat mutarea acesteia pe un alt amplasament, care nu va fi afectat de viitoarele exploatare. În consecință, cu mijloace tehnice absolut normale în ceea ce privește gabaritul, sub coordonare și supraveghere de specialitate, Piatra Despicață va fi mutată într-un amplasament avizat de către Academia Română și Ministerul Culturii și Cultelor.
- **Piatra Corbului** - În proiectul propus de către RMGC, Piatra Corbului nu este afectată, fiind situată în afara viitoarei cariere Cârnic. Vor fi luate toate măsurile tehnice de minimizare a impactului pe parcursul fazelor operative ale exploatare în apropierea acestei zone, astfel încât integritatea acesteia să nu aibă de suferit, acest monument al naturii urmând să fie conservat în aceeași stare în care se află și la ora actuală.
În completare, trebuie precizat faptul că în martie 2006 a fost efectuat un studiu de specialitate referitor la starea de conservare a monumentelor istorice din zona Roșia Montană. Acest studiu a fost efectuat de către IPROMIN și Universitatea Tehnică de Construcții București, instituții cu largă expertiză în domeniul siguranței construcțiilor. Aceste instituții mai sus amintite au efectuat și un studiu experimental pentru măsurarea vibrațiilor propagate de activitățile de pușcare în zona protejată a centrului istoric și în zona acestui grup de case monument istoric din afara zonei protejate. Măsurătorile s-au făcut prin simularea unei explozii majore de 3000 kg explozibil, detonați în condiții normale, fără trepte de întârziere sau aplicarea altor tehnologii de ultimă generație, utilizate la ora actuală în minierul modern.

În ceea ce privește un alt element definitoriu al peisajului Roșiei Montane, respectiv tăurile, trebuie subliniat că doar unul dintre acestea, respectiv Tăul Cornei urmează să fie afectat în contextul implementării proiectului minier. Celelalte tăuri vor fi păstrate, respectiv Tăul Mare, Tăul Anghel și Tăul Brazi vor fi integrate în planurile de dezvoltare turistică preconizate pentru Zona Protejată Centru Istoric Roșia Montană, Tăul Găuri este inclus în zona de protecție a incintei funerare romane care va fi restaurată *in situ*, iar Tăul Țarina, Tăul Secuilor și Tăul Țapului nu vor fi nici ele afectate.

Aceste rezultate ale cercetărilor complexe de patrimoniu și concluziile respective au fost asumate atunci când a fost elaborat în anii 2003-2006, Raportul de Evaluare a Impactului asupra Mediului pentru proiectul minier Roșia Montană, care a fost depus în luna mai 2006 la Ministerul Mediului și Gospodăririi Apelor.

Planurile de management referitoare la patrimoniul cultural din zona Roșia Montană

În conformitate cu cerințele Ministerului Mediului și al Gospodării Apelor, respectiv ale Ministerului Culturii și Cultelor în cadrul documentației privind Raportul la studiul de impact asupra mediului pentru proiectul Roșia Montană au fost elaborate planuri de management specifice pentru gestionarea și conservarea valorilor de patrimoniu din zona Roșia Montană, în contextul implementării proiectului minier, implicit în ceea ce privește galeriile miniere istorice (vezi Raportul de Evaluarea a Impactului asupra Mediului, vol. 32-33, Plan M – Plan de management al patrimoniului cultural, partea I – Plan de management pentru patrimoniul arheologic din zona Roșia Montană, partea II-a – Plan de management pentru monumentele istorice și zonele protejate din Roșia Montană, partea III-a – Plan de management pentru patrimoniul cultural). În aceste planuri de management sunt prezentate pe larg obligațiile și responsabilitățile pe care compania, conform deciziilor administrației culturale centrale, și le asumă în contextul implementării proiectului său minier – în ceea ce privește protejarea și conservarea valorilor de patrimoniu din zona Roșia Montană: vestigii arheologice de suprafață și subteran, clădiri monument istoric, zone protejate, elemente de patrimoniu imaterial, elemente de peisaj cultural etc. Se cuvine însă subliniat că în afara obligațiilor asumate de către RMGC, în privința protejării și conservării vestigiilor arheologice și a monumentelor istorice există o sumă întreagă de obligații care revin atât autorităților publice locale din Roșia Montană și județul Alba, cât și autorităților publice centrale, respectiv Statului Român. Planurile de management pentru patrimoniu cultural din cadrul Raportului la Studiul de Impact asupra Mediului aduc precizări asupra acestor aspecte (vezi Raport la Studiul de Impact asupra Mediului, vol. 32, Plan de Management pentru patrimoniul arheologic din zona Roșia Montană, p. 21-22, 47, 52-53, 66-67 și Raport la Studiul de Impact asupra Mediului, vol. 33, Plan de Management pentru monumentele istorice și zonele protejate din zona Roșia Montană, p. 28-29, 48-50, 52-53, 64-65, p. 98 – Anexa 1).

În concluzie trebuie precizat faptul că toate măsurile de protejare și punere în valoare sintetizate în cadrul Planurilor de Management pentru Patrimoniul Cultural din zona Roșia Montană se înscriu în cadrul procesului de autorizare stabilit de procedura de emitere a acordului de mediu în cazul proiectului minier Roșia Montană. Ținând cont de importanța patrimoniului cultural de la Roșia Montană și de prevederile legale în vigoare S.C. Roșia Montană Gold Corporation S.A. a alocat în perioada 2001-2007 un buget pentru cercetarea patrimoniului de peste 10 milioane USD. Mai mult decât atât, ținând cont de rezultatele cercetărilor, de opiniile specialiștilor și deciziile autorităților competente, bugetul prevăzut de către companie pentru cercetarea, conservarea și restaurarea patrimoniului cultural al Roșiei Montane în viitorii ani, în condițiile implementării proiectului minier, este de 25 de milioane de dolari, așa după cum a fost făcut public în Studiul de Impact asupra Mediului în mai 2006 (vezi Raport la Studiul de Impact asupra Mediului, vol. 32, Plan de Management pentru patrimoniul arheologic din zona Roșia Montană, p. 78-79). Astfel se are în vedere continuarea cercetărilor în zona Orlea, dar în special crearea unui **Muzeu modern al Mineritului** cu expoziții de **geologie, arheologie, patrimoniu industrial și etnografic**, precum și amenajarea accesului turistic în galeria **Cătălina-Monulești** și la monumentul de la **Tău Găuri**, cât și **conservarea și restaurarea celor 41 de clădiri monument istoric și a zonei protejate Centru Istoric Roșia Montană**.

Ceea ce își propune compania, în contextul dezvoltării viitorului proiect minier, este continuarea cercetărilor, publicarea lor și punerea în valoare a patrimoniului cultural de la Roșia Montană, totul pentru ca, în viitorul apropiat, comunitatea să poată dezvolta un turism modern la nivelul la care astăzi este înțelesă această activitate, încât anticul Alburnus Maior să-și regăsească faima de altădată.

**RAPORT COMPARATIV CU PRIVIRE LA
PLANUL DE MANAGEMENT ELABORAT DE CĂTRE
S.C. OPUS - ATELIER DE ARHITECTURĂ S.R.L.**

În cele ce urmează este prezentată o comparație între forma planului de management publicat de către S.C. OPUS Atelier de Arhitectură S.R.L. pe site-ul www.simpara.ro și ceea ce a fost publicat în Raportul la Studiul de Impact asupra Mediului, respectiv în vol. 33 – Plan M, partea II-a – Plan de management pentru monumentele istorice și zonele protejate din Roșia Montană. Această analiză comparativă identifică 26 de diferențe care există între planului de management publicat de către S.C. OPUS Atelier de Arhitectură S.R.L. pe site-ul www.simpara.ro și planul de management cuprins în documentația finală depusă în luna mai 2006 la Ministerul Mediului și Gospodăririi Apelor.

MODIFICAREA 1: schimbarea titlului documentului

Documentul OPUS postat pe site-ul www.simpara.ro	RAPORT SIM – PLAN M, PARTEA II-a – PLAN DE MANAGEMENT PENTRU MONUMENTELE ISTORICE ȘI ZONELE PROTEJATE DIN ROȘIA MONTANĂ
<u>„Centrul Istoric Roșia Montană Plan de management al patrimoniului cultural Redactarea I. Document pentru consultarea părților”</u>	„Partea a II-a Plan de Management pentru monumentele istorice și zonele protejate din Roșia Montană”

Observații:

- Studiul realizat de OPUS în baza subcontractului încheiat cu MNIR, parte a contractului MNIR – RMGC, se referea doar la o anumită parte a documentației (plan de management), respectiv – contractorul OPUS va realiza întreaga documentație [...] cu referire exclusivă la zona de studiu Centru Istoric Roșia Montană, așa cum este indicată în Anexa E – Hărți și planuri, parte a prezentului subcontract. Dar în conformitate cu termenii de referință emiși de către MMGA prin adresa nr. 8070 din 24.05.2005 („Indrumarul”), cerințele legale cu privire la raportul SIM erau foarte clare și specifice. În acest document este descrisă inclusiv structura conținutului obligatoriu pentru Planul de Management pentru monumentele istorice și zonele protejate din zona Roșia Montană, prin urmare un document mult mai amplu în care OPUS avea doar o parte din contribuție. În conformitate cu termenii contractuali OPUS a fost pe deplin avizat și în cunoștință de cauză asupra formatului cerut de MMGA.
- La redactarea finală a documentației pentru Raportul de Evaluare a Impactului asupra Mediului, editorul general (Marilena Pătrașcu, elaborator atestat EIM) și consilierii juridici contractați de către RMGC au insistat asupra obligativității ca raportul să se conformeze deplin cerințelor enunțate de MMGA, inclusiv detalii precum titlul documentului, cuprinsul acestuia (așa cum erau clar indicate în termenii de referință). Acest fapt, a fost comunicat verbal în întâlnirile de lucru avute cu OPUS. Modificările operate au ținut cont de opinia elaboratorului atestat EIM.
- Trebuie luat în considerare și faptul că documentul (planul de management) – ținând cont de numărul mare de părți interesate, care au conform legii un rol în ceea ce privește managementul (gestionarea) patrimoniului cultural din Roșia Montană – este doar o propunere sau o redactare preliminară, care în mod necesar trebuie să fie subiectul unor modificări și completări ulterioare în urma procesului de consultare publică și a celui de avizare. Acest fapt este foarte clar enunțat în cadrul documentului depus la MMGA în mai 2006 (vezi nota introductivă și p. 9, 64-65, 92, 98).

MODIFICAREA 2: modificări în cuprins

Documentul OPUS postat pe site-ul www.simpara.ro	RAPORT SIM – PLAN M, PARTEA II-a – PLAN DE MANAGEMENT PENTRU MONUMENTELE ISTORICE ȘI ZONELE PROTEJATE DIN ROȘIA MONTANĂ
În conformitate cu documentul publicat pe site-ul menționat sunt marcate de OPUS ca fiind modificate următoarele titluri de secțiuni/subcapitole: - „Semnificația patrimoniului cultural al Roșiei	Documentul a fost redactat în conformitate cu cerințele Indrumarului, în baza recomandărilor făcute de editorul general și consultanții juridici, având în vedere ca Documentul Opus nu respecta, din punct

<p><u>Montane p. 7</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - <u>Scurt istoric p. 11</u> - <u>Patrimoniul industrial (tehnic și minier) p. 18</u> - <u>Peisajul cultural p. 19</u> - <u>Valori naturale p. 25</u> - <u>Valori culturale p. 25</u> - <u>Relansarea mineritului la scară mare p. 32</u> - <u>Obiectiv 13 Protejarea cadrului vizual și a contextului istoric al sitului</u> - <u>Obiectiv 14 Stabilirea și adoptarea de măsuri de conservare și punere în valoare a patrimoniului cultural</u> - <u>Obiectiv 16 Conservarea caracterului peisajului istoric al sitului, cu evidențierea și punerea în valoare a componentelor patrimoniului industrial „</u> 	<p>de vedere al structurii și conținutului, cerințele obligatorii ale Indrumarului.</p> <p>Toate aspectele marcate cu roșu în documentul OPUS sunt cuprinse în raportul SIM înaintat MMGA. A se vedea în continuare detaliile specifice și comentariile aferente.</p>
---	---

Observații:

- Vezi mai sus observațiile pentru modificarea numărul 1

MODIFICAREA 3: Subtitlul: Semnificația patrimoniului cultural al Roșiei Montane, aspect 1, nota de subsol nr. 3

<p>Documentul OPUS postat pe site-ul www.simpara.ro</p>	<p>RAPORT SIM – PLAN M, PARTEA II-a – PLAN DE MANAGEMENT PENTRU MONUMENTELE ISTORICE ȘI ZONELE PROTEJATE DIN ROȘIA MONTANĂ</p>
<p>În conformitate cu documentul publicat pe site-ul menționat sunt marcate de OPUS ca fiind modificate următoarele secțiuni/subcapitole/texte:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <u>Subtitlul „Semnificația patrimoniului cultural al Roșiei Montane p. 8”</u> - Propoziția a doua de la aspectul 1 era <u>„Pentru perioada romană este semnificativ peisajul subteran, mărturia unui efort concertat al administrației romane pentru extragerea aurului: în aproximativ 50 de ani a fost dezvoltat unul dintre cele mai vaste complexe miniere de epocă romană.”</u> - Nota de subsol 3 spunea <u>„Vezi infra. nota 6. Situl arheologic minier Roșia Montană este asemuit de autoarea cercetărilor cu situri miniere romane excepționale, înscrise în Lista Patrimoniului Mondial (de exemplu Las Medulas): [...] „centru minier important al lumii romane, comparabil cu alte situri miniere sau metalurgice din Peninsula Iberică (Linares, Riotinto, Sao Domingos, Aljustrel, Tres Minas etc. pentru care se cunosc tehnici de exploatare minieră subterane antice similare sau Las Medulas, cunoscut pentru o altă tehnologie minieră antică, pentru exploatarea de suprafață”, cf. Béatrice Cauuet, Sinteză asupra cercetărilor de arheologie minieră la Roșia Montană</u> 	<p>Au fost făcute trei modificări:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Subtitlul a fost eliminat fiind integrat unui subtitlu mai general cerut prin termenii de referință și anume „Necesitatea și scopul planului de management (p. 9) „ - A doua propoziție de la aspectul 1 a fost modificată după cum urmează: <u>„Pentru perioada romană sunt importante o serie de vestigii arheologice de la suprafață și din subteran, mărturia unui efort concertat al administrației romane pentru extragerea aurului: pe parcursul sec. II – III p. Chr. a fost dezvoltat unul dintre cele mai ample complexe miniere de epocă romană.”</u> - Nota 3 a fost editată după cum urmează: <u>„Vezi infra n. 6. Situl arheologic minier Roșia Montană este comparat de Beatrice Cauuet, autoarea cercetărilor de arheologie minieră, cu alte situri similare de epocă romană: [...] „centru minier important al lumii romane, comparabil cu alte situri miniere sau metalurgice din Peninsula Iberică (Linares, Riotinto, Sao Domingos, Aljustrel, Tres Minas etc. pentru care se cunosc tehnici de exploatare minieră subterane antice similare sau Las Medulas, cunoscut pentru o altă tehnologie minieră antică pentru exploatarea de suprafață”, [...]. Sinteză asupra cercetărilor de arheologie miniera la Roșia Montana (1999-2006), în Raport de Evaluare a</u>

<p><u>(1999-2006), în Studiu de Impact asupra Mediului - Proiectul Roșia Montană, 2006”</u></p> <p>- Prima propoziție a aspectului 2: <u>“Acest tip de exploatare a marcat profund peisajul natural al zonei, iar lacurile artificiale (tăurile) au devenit repere pentru acest peisaj industrial în care erau nelipsite șteampurile, gurile de mină, haldele de steril și munții erodați de acțiunea umană”</u></p>	<p><i>Impactului asupra Mediului - Proiectul Roșia Montană, 2006. Se cuvine însă menționat faptul că integritatea sitului antic minier a fost afectată în mod major prin deschiderea carierelor din masivul Cetate (1970) și masivul Cărnic (mijlocul anilor '90, în prezent activitățile de extracție fiind stopate) de către Statul Român, fără efectuarea în prealabil a unor cercetări arheologice cu caracter preventiv.”</i></p> <p>- În versiunea finală, prima propoziție de la aspectul 2 a fost editată astfel: “2. Mineritul tradițional în subteran, practicat în epocile istorice amintite, precum și activitățile de prelucrare conexe <i>au marcat profund peisajul natural al zonei</i>, iar lacurile artificiale (tăurile) construite în a doua jumătate a sec. XVIII au devenit repere pentru acest peisaj industrial în care până în anii '50 ai secolului trecut erau nelipsite șteampurile, gurile de mină, haldele de steril și munții erodați de acțiunea umană”.</p>
--	--

Observații:

- Subtitlul a fost eliminat pentru conformarea cu termenii de referință.
- Cea de-a doua propoziție a fost modificată în baza faptului că nu există până în prezent nici o dovadă istorică sau sursă scrisă care să ateste faptul că romanii au exploatat acest sit doar 50 de ani. Specialiștii dezbăt încă în jurul acestei probleme și de aceea a fost adoptată în forma finală o formulare mai precisă, bazată pe opinia unor specialiști arheologi implicați direct din anul 2001 și până în prezent în cercetarea și studierea patrimoniului arheologic de la Roșia Montană, precum dr. Lucia Marinescu, dr. Paul Damian, Mihaela Simion și desigur, pentru domeniul particular al arheologiei miniere, dr. Beatrice Cauuet. Trebuie remarcat că aceasta este o problemă de competența unor istorici, iar OPUS nu are competență în chestiuni de ordin arheologic sau istoric, fiind arhitecți, la care trebuie adăugat faptul că situl de la Roșia Montană este încă în curs de cercetare din punct de vedere arheologic și istoric.
- Unul dintre cele mai importante aspecte privind situl în perioada romană nu este “peisajul subteran” (opinia OPUS), ci “o serie de vestigii”. Din nou în acest caz este vorba de competență în anumite domenii de expertiză, iar în acest caz s-a considerat că opinia echipei de cercetare arheologică prevalează pe cea a doi arhitecți, care - după informațiile deținute de către echipa de cercetare arheologică de suprafață și de subteran - nu au vizitat niciodată rețelele miniere subterane din Roșia Montană. Echipa OPUS a avut la dispoziție textul redactat de către Beatrice Cauuet ca o sinteză preliminară asupra rețelelor miniere subterane de la Roșia Montană, unde această specialistă își expune opiniile despre vestigii și urme de exploatare și nu despre un peisaj subteran.
- Prima propoziție de la aspectul 2 a fost completată prin inserarea observației că șteampurile și alte elemente de infrastructură asociate mineritului tradițional au existat până în anii '50, când au fost distruse de autoritățile comuniste.

MODIFICAREA 4:

<p>Documentul OPUS postat pe site-ul www.simpara.ro</p>	<p>RAPORT SIM – PLAN M, PARTEA II-a – PLAN DE MANAGEMENT PENTRU MONUMENTELE ISTORICE ȘI ZONELE PROTEJATE DIN ROȘIA MONTANĂ</p>
<p>În conformitate cu documentul publicat pe site-ul menționat este marcat de OPUS ca fiind modificat următorul text (p. 11):</p> <p>- „Configurația generală a terenului în această</p>	<p>Textul există în aceeași formă la p. 16, singura completare fiind cuvântul cătunele (vezi mai jos):</p> <p>- „Configurația generală a terenului în această zonă sugerează un amfiteatru natural,</p>

<p><u>zonă sugerează un amfiteatru natural, deschis spre valea pârâului Roșia, de-a lungul căreia se dezvoltă restul localității. Morfologia particulară a amplasamentului este accentuată de masivele stâncoase care îl delimitează spre nord și sud, precum și de culmile domoale dinspre est. Nucleul acestui peisaj este ocupat chiar de Piața centrală a localității, în jurul căreia țesutul urban este ordonat de poli secundari, plasați pe traseele drumurilor care conduc spre vechile zone de exploatare minieră și, mai departe, spre satele învecinate. Aspectele diversificate ale grupărilor de construcții, condiționate acut de topografia agitată a zonei, conduc la conturarea mai multor subzone, cu caracteristici distincte ale valorilor de patrimoniu.”</u></p>	<p>deschis spre valea pârâului Roșia, de-a lungul căreia se dezvoltă restul localității. Morfologia particulară a amplasamentului este accentuată de masivele stâncoase care îl delimitează spre nord și sud, precum și de culmile mai domoale dinspre est. Nucleul acestui peisaj este ocupat chiar de Piața centrală a localității, în jurul căreia țesutul urban este ordonat de poli secundari, plasați pe traseele drumurilor care conduc spre vechile zone de exploatare minieră și, mai departe, spre satele și cătunele învecinate. Aspectele diversificate ale grupărilor de construcții, condiționate acut de topografia accidentată a zonei, conduc la conturarea mai multor subzone, cu caracteristici distincte ale valorilor de patrimoniu.”</p>
---	---

Observații:

- Se poate observa cu ușurință faptul că textul este același. În documentul original OPUS acest text era utilizat pentru a descrie Centrul Istoric, de aceea în editarea finală a fost utilizat pentru a descrie pe scurt Centrul Istoric Roșia Montană, clasat ca și monument istoric în LMI.

MODIFICAREA 5: Scurt istoric al Roșiei Montane – perioada romană

<p>Documentul OPUS postat pe site-ul www.simpara.ro</p>	<p>RAPORT SIM – PLAN M, PARTEA II-a – PLAN DE MANAGEMENT PENTRU MONUMENTELE ISTORICE ȘI ZONELE PROTEJATE DIN ROȘIA MONTANĂ</p>
<p>- vezi documentul atașat – Scurt istoric OPUS versus MNIR</p>	<p>- Textul redactat de OPUS a fost înlocuit cu subcapitolul de scurt istoric redactat de MNIR</p>

Observații:

- Această înlocuire a fost dictată de rațiuni de ordin editorial, stabilite cu MNIR și luând în considerare următoarele:
 - Atât Planul de management pentru monumentele istorice și zonele protejate din Roșia Montană, cât și cel privind patrimoniul arheologic făceau parte dintr-un document mai amplu și ar fi fost redundant să existe două versiuni de istoric al localității în cadrul aceleiași documentații.
 - OPUS a primit încă de la începutul lunii martie 2006 subcapitolul referitor la Scurtul istoric al localității redactat de către MNIR și ARHEOTERRA, dar au decis să utilizeze doar anumite părți referitoare la perioada medievală și modernă, dar nu și cele legate de istoria antică și unele aspecte de istorie modernă.
 - În acest caz a prelevat opinia și expertiza unor istorici și nu a unor arhitecți.
 - Istoria perioadei antice de la Roșia Montană este încă în curs de cercetare de către o echipă de specialiști coordonați din punct de vedere științific de către MNIR (cf. deciziei MCC din 2001), și de aceea s-a considerat că punctul de vedere exprimat de către MNIR trebuie să prevaleze în acest caz, respectiv cel al unor istorici și nu cel al unor arhitecți, domeniul în discuție fiind cel al istoriei.

MODIFICAREA 6: Nota de subsol nr. 10

<p>Documentul OPUS postat pe site-ul www.simpara.ro</p>	<p>RAPORT SIM – PLAN M, PARTEA II-a – PLAN DE MANAGEMENT PENTRU MONUMENTELE</p>
---	--

	ISTORICE ȘI ZONELE PROTEJATE DIN ROȘIA MONTANĂ
<p>În conformitate cu documentul publicat pe site-ul menționat este marcat de OPUS ca fiind modificat următorul text (p. 14, nota de subsol 10):</p> <ul style="list-style-type: none"> - <u>“ Cu excepția unor sondaje arheologice foarte restrânse din anul 2000, efectuate în contextul realizării studiului de evaluare a potențialului patrimoniului cultural din zona Roșia Montană, în vatra actuală a localității nu s-au făcut cercetări de teren, care ar putea aduce date suplimentare asupra evoluției localității în perioada medievală. ”</u> 	<ul style="list-style-type: none"> - Textul există la p. 24 fără nici o modificare: “Cu excepția unor sondaje arheologice foarte restrânse din anul 2000, efectuate în contextul realizării studiului de evaluare a potențialului patrimoniului cultural din zona Roșia Montană, în vatra actuală a localității nu s-au făcut cercetări de teren, care ar putea aduce date suplimentare asupra evoluției localității în perioada medievală “.

Observații:

- nu se fac alte comentarii, textul fiind păstrat în formă similară celei propuse de către OPUS

MODIFICAREA 7: Propoziție despre tăurile construite în sec. XVIII

Documentul OPUS postat pe site-ul www.simpara.ro	RAPORT SIM – PLAN M, PARTEA II-a – PLAN DE MANAGEMENT PENTRU MONUMENTELE ISTORICE ȘI ZONELE PROTEJATE DIN ROȘIA MONTANĂ
<p>În conformitate cu documentul publicat pe site-ul menționat este marcat de OPUS ca fiind modificat următorul text (p. 15):</p> <ul style="list-style-type: none"> - <u>“Putem spune că anul 1733, care marchează începutul realizării sistemului de lacuri artificiale și amenajări hidrotehnice, devine semnificativ în cadrul amplelor transformări economico-sociale mondiale ale <i>Revoluției Industriale</i>.”</u> 	<ul style="list-style-type: none"> - Textul există la p. 24 în următoarea editare: “Putem spune că acest moment devine semnificativ în cadrul amplelor transformări economico-sociale mondiale denumite convențional prin conceptul de “<i>Revoluție Industrială</i>”, pentru zona în discuție fiind de menționat anul 1733 care marchează începutul amenajării sistemului de lacuri artificiale și amenajări hidrotehnice, cu fonduri provenite de la Tezaurariatul Transilvaniei “.

Observații:

- nu se fac alte comentarii, textul fiind păstrat în formă similară celei propuse de către OPUS

MODIFICAREA 8: Scurt istoric al Roșiei Montane – perioada modernă

Documentul OPUS postat pe site-ul www.simpara.ro	RAPORT SIM – PLAN M, PARTEA II-a – PLAN DE MANAGEMENT PENTRU MONUMENTELE ISTORICE ȘI ZONELE PROTEJATE DIN ROȘIA MONTANĂ
<p>În conformitate cu documentul publicat pe site-ul menționat este marcat de OPUS ca fiind modificat următorul text (p. 15-16):</p> <ul style="list-style-type: none"> - vezi documentul atașat – Scurt istoric OPUS versus MNIR 	<ul style="list-style-type: none"> - Textul redactat de OPUS a fost înlocuit cu subcapitolul de scurt istoric redactat de MNIR

Observații:

- Vezi mai sus observațiile pentru modificarea numărul 5

MODIFICAREA 9: Patrimoniul industrial – patrimoniul tehnic și patrimoniul minier

Documentul OPUS postat pe site-ul www.simpara.ro	RAPORT SIM – PLAN M, PARTEA II-a – PLAN DE MANAGEMENT PENTRU MONUMENTELE ISTORICE ȘI ZONELE PROTEJATE DIN ROȘIA MONTANĂ
<p>În conformitate cu documentul publicat pe site-ul menționat sunt marcate de OPUS ca fiind modificate următoarele texte (pp. 19-20):</p> <ul style="list-style-type: none"> - Subtitlul: „<u>Patrimoniul industrial – patrimoniul tehnic și patrimoniul minier p. 19</u>” - Propoziția: <u>“Este posibil ca prin cercetări arheologice să se descopere, alături de amprenta construcției, elemente care alcătuiau aceste instalații”.</u> - Propoziția: <u>“Sistemele de explorare, de exploatare, de aerisire, reprezentate de galerii, abataje sau alte lucrări romane, medievale sau moderne, alcătuiesc o unitate a patrimoniului industrial - <i>Peisajul Subteran al Roșiei Montane</i>”.</u> - Subtitlul: „<u>Peisajul cultural</u>” - Propoziția: <u>“Perspectiva de analiză a peisajelor culturale este deschisă de Convenția Patrimoniului Mondial: <i>Peisajele culturale reflectă deseori tehnici specifice de valorificare a resurselor naturale, ținând cont de caracteristicile și limitele mediului</i>” și nota de subsol nr. 18: “WHC-96/CONF. 201/INF. Paris, 22 October 1996, paragraf 39”</u> - Propoziția: <u>“Peisajul cultural Roșia Montană este definit de caracteristicile și efectele unei singure ocupații: mineritului tradițional” și nota de subsol nr. 19: “Exploatarea de suprafață din Cariera Cetate, prin efectul amplu și distructiv asupra mediului natural precum și prin epuizarea rapidă a resursei minerale depășește cadrul definiției peisajului cultural”</u> - Propoziția: “Prin urmare, în conformitate cu definițiile și metodologia de evaluare și clasificare a peisajelor culturale, enunțate în <i>Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention</i> (Directive operaționale pentru implementarea Convenției Patrimoniului Mondial), peisajul cultural al zonei Roșia Montană se înscrie în categoria <i>peisajelor dezvoltate organic – subcategoria peisaj fosil</i> (pct. ii. a)” și nota de subsol asociată nr. 21: <i>“ii) Peisaj dezvoltat organic; rezultă dintr-un imperativ inițial social, economic, administrativ și/sau religios și ajuns la forma actuală prin asociere cu și ca răspuns la</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - Subtitlul a fost modificat în „<i>Informații tehnologice</i>” conform cerințelor termenilor de referință - Propoziția a fost eliminată – vezi considerațiile de mai jos - Propoziția a fost modificată după cum urmează: „Sistemele de explorare, de exploatare, de aerisire reprezentate de galerii, abataje sau alte lucrări romane, medievale sau moderne alcătuiesc o componentă a patrimoniului industrial - <i>universul</i> subteran al galeriilor istorice din <i>Roșia Montană</i>.” La editarea finală cuvântul „peisaj” a fost înlocuit cu cuvântul „univers”. - Subtitlul a fost eliminat - Propoziția și nota de subsol aferentă au fost eliminate – vezi considerațiile de mai jos - Propoziția a fost editată după cum urmează: „Peisajul Roșiei Montane este definit de caracteristicile și efectele unei singure ocupații: mineritului tradițional <i>desfășurat de cca. 1900 de ani</i>” și nota de subsol aferentă devenită nr. 44 a fost menținută după cum urmează: „Exploatarea de suprafață din Cariera Cetate, prin efectul amplu și distructiv asupra mediului natural precum și prin epuizarea rapidă a resursei minerale depășește cadrul definiției peisajului cultural”. - Propoziția și nota de subsol aferentă au fost eliminate – vezi considerațiile de mai jos

<p><i>mediul natural. Astfel de peisaje reflectă procesul de evoluție în forma și atributele incluse. ii a) peisaj fosil, în care un proces evolutiv s-a încheiat la un moment trecut, fie brusc, fie într-un interval de timp; caracteristicile particulare semnificative sunt încă vizibile în formă materială” și propoziția: <u>Această încadrare nu își găsește un echivalent juridic, dat fiind că în legislația românească de protecție a patrimoniului cultural nu există categoria „peisaj cultural”, în ciuda ratificării de către România a Convenției Patrimoniului Mondial. Cu toate acestea, noțiunea de „sit”, așa cum este definită în legislația de specialitate, cuprinde și domeniul de aplicare al noțiunii de „peisaj cultural”, pe care îl include în definiția sa și nota de subsol nr. 22: ”termenul desemnează cea mai amplă unitate definită prin lege ca monument istoric, reprezentând un „teren delimitat topografic cuprinzând acele creații umane în cadru natural care sunt mărturii cultural-istorice semnificative din punct de vedere arhitectural, urbanistic, arheologic, istoric, artistic, etnografic, religios, social, științific, tehnic sau a/ peisajului cultural (s.n.)”; cf. L.422/2001, art.3 c).”</u></i></p>	
---	--

Observații:

- Înlocuirea subtitlurilor s-a făcut din rațiuni de ordin editorial.
- Propoziția a fost eliminată ținând cont de faptul că:
 - Astfel de instalații – șteampuri – au fost investigate din punct de vedere arheologic în câteva puncte pe platoul Hăbad și în valea Cornei. Nici un element constitutiv nu a fost identificat.
 - Există o amplă arhivă istorică înfățișând cum a arătat zona în trecut cu șteampurile răspândite pe văi.
 - Există reconstrucții ale unor astfel de instalații în muzeul din Roșia Montană și în alte câteva muzee etnografice din România, precum și texte care descriu foarte amănunțit modul de construcție a unor astfel de instalații.
- Înlocuirea cuvântului peisaj cu cel de univers (doar în versiunea în limba română) a fost făcută considerându-se că cel de-al doilea este mai sugestiv și mai adecvat pentru a descrie situația reală a rețelelor subterane de la Roșia Montană.
- Subtitlul și propozițiile referitoare la peisajul cultural au fost eliminate în baza recomandărilor făcute de către editorul general al documentației, fiind necesar ca acest conținut să concorde cu cel al capitolului de Peisaj din raportul SIM, și de asemenea luând în considerare faptul că noțiunea de “peisaj cultural” este încă un subiect de dezbateri și reconsiderări în rândul specialiștilor la nivel internațional. Nota de subsol a fost ștearsă prin eliminarea propoziției. Specialiștii - atestați EIM – pentru probleme de peisaj nu au fost de acord cu interpretarea și determinarea de categorie propusă de OPUS în ceea ce privește peisajul fosil. Acest lucru a fost transmis către reprezentanții OPUS în cadrul sedințelor de lucru la care aceștia au participat și unde au fost de acord că încadrarea nu este corectă, dar apoi neoperând în consecință modificarea. În acest caz particular s-a considerat că trebuie să prevaleze opinia celor din urmă, respectiv cea a specialiștilor în probleme de peisaj.
- Trebuie amintit faptul că în redactarea generală s-a ținut cont și de concluziile enunțate de S.C. OPUS – Atelier de arhitectură S.R.L. care au fost prezentate în documentația „**Completarea documentației pentru P.U.G. Roșia Montană; Studiu de restructurare a centrului istoric Roșia Montană**”, care a fost avizată de către MCC în anul 2002, unde se făceau următoarele

afirmații: „Dispariția industriei miniere tradiționale în anii '50 și dispariția proprietății private în domeniul exploatarea aurifere, precum și inițierea exploatarea de suprafață din anii '70 au condus la modificări ale peisajului, la modificarea structurii și ocupațiilor populației, la părăsirea și degradarea unor construcții industriale tradiționale, la demolarea, degradarea sau chiar ruinarea unor construcții sau ansambluri, printre care unele de reală valoare patrimonială. Implantarea fără discernământ a unor locuințe colective (blocuri) a contribuit și mai mult la alterarea unor zone valoroase ale ansamblului urban. Potrivit Sudiului condițiilor de mediu pentru lucrările de explorare geologică din zona Roșia Montană realizat de Agraro-Consult S.A. în colaborare cu Institutul de Cercetare pentru Epurarea Apelor Reziduale S.C. Prospekțiuni S.A., ICECHIM și Apele Române mediul ambiant este puternic afectat de activitățile miniere desfășurate de-a lungul timpului cu implicații asupra apei râului Roșia, Arieș și a solului. În plus, toate acțiunile întreprinse în zonă în această perioadă au ignorat cu desăvârșire imensul capital arheologic existent și cunoscut în mare măsură doar documentar, fapt care a condus la distrugerea a numeroase vestigii, mai ales legate de istoria și continuitatea exploatarea aurifere pe o perioadă de circa două milenii. Lipsa legăturilor rutiere dintre localitățile comunei, transportul în comun asigurat sporadic, condițiile economice precare contribuie la izolarea comunei Roșia Montană de contextul economico-social național. Cum valoarea sitului rezida în organicitatea rezultată din modul unic de intercondiționare a reliefului cu funcțiunile specifice și cu adaptarea perfectă a rezolvărilor urbanistic-arhitecturale, caracteristici sedimentate de-a lungul unei mari perioade de timp, păstrarea situației din anii '50 ar fi putut conduce astăzi la înscrierea cu succes a localității Roșia Montană în integralitatea ei ca un sit clasat în categoria "peisajelor culturale". **Așa cum arată însă situația actuală, o asemenea încadrare nu mai este posibilă.** Mai mult, așa cum rezultă din inventarierea valorilor de patrimoniu național și local, din cercetarea sociologică și din cercetarea de teren, degradarea localității este un proces progresiv și, în cazul păstrării condițiilor actuale, vom asista neputincioși la dispariția întregii localități, nu numai a elementelor de valoare.”

MODIFICAREA 10: Propoziție de la p. 25, secțiunea Funcțiuni.

Documentul OPUS postat pe site-ul www.simpara.ro	RAPORT SIM – PLAN M, PARTEA II-a – PLAN DE MANAGEMENT PENTRU MONUMENTELE ISTORICE ȘI ZONELE PROTEJATE DIN ROȘIA MONTANĂ
În conformitate cu documentul publicat pe site-ul menționat este marcat de OPUS ca fiind modificat următorul text (p. 25): - <u>“Schimbările funcționale majore nu au antrenat încă modificări importante la nivelul structurii urbane a localității.”</u>	- Propoziția a fost eliminată din greșeală în procesul final de editare a textului.

Observații:

- nu se fac alte comentarii

MODIFICAREA 11: Evaluarea Centrului Istoric Roșia Montană, p. 26-27

Documentul OPUS postat pe site-ul www.simpara.ro	RAPORT SIM – PLAN M, PARTEA II-a – PLAN DE MANAGEMENT PENTRU MONUMENTELE ISTORICE ȘI ZONELE PROTEJATE DIN ROȘIA MONTANĂ
În conformitate cu documentul publicat pe site-ul menționat este marcat de OPUS ca fiind modificat următorul text (p. 26): - „[...] la ruina și degradarea accentuată [...]”	- Textul a fost înlocuit cu „[...]degradarea treptată a unora dintre acestea [...]”

<ul style="list-style-type: none"> - “ Evaluarea Zonei Istorice și a potențialului acesteia” - Valori - „Valori naturale – în mare parte sunt asociate celor culturale, asociere generatoare de peisaj cultural;” - „Valori culturale asociate cu situl (valoare de identitate, valoare tehnică) – toate urmele exploatărilor miniere tradiționale și amenajările pentru prelucrarea minereului aurifer, elemente definitorii ale peisajului cultural Roșia Montană;” - „[...] unicitatea culturii populare [...]” 	<ul style="list-style-type: none"> - Subtitlul a fost schimbat din rațiuni editoriale, vezi p. 45, secțiunea 2.2.2. „<i>Valori culturale asociate cu monumentele istorice și zona protejată (unicitate, semnificație locală / județeană / regională / națională / internațională, memorabilă, legendară, valoare artistică etc.)</i>”, în conformitate cu termenii de referință - Paragraful referitor la valorile naturale a fost editat după cum urmează: “<i>Valori naturale – în mare parte sunt asociate celor culturale. Sunt de menționat cele două monumente ale naturii Piatra Corbului și Piatra Despicăță, dar și peisajul natural al tăurilor din partea estică a zonei protejate</i>” - Paragraful referitor la valorile culturale a fost editat după cum urmează: “<i>Valori culturale asociate cu situl (valoare de identitate, valoare tehnică) – vestigiile exploatărilor miniere tradiționale și amenajările pentru prelucrarea minereului aurifer, elemente definitorii ale sitului Centrul Istoric Roșia Montană</i>” - Textul a fost completat astfel: „particularitatea culturii populare asociată mediului minier”
--	---

Observații:

- nu se fac alte comentarii

MODIFICAREA 12: Secțiunea Obiective strategice

<p>Documentul OPUS postat pe site-ul www.simpara.ro</p>	<p>RAPORT SIM – PLAN M, PARTEA II-a – PLAN DE MANAGEMENT PENTRU MONUMENTELE ISTORICE ȘI ZONELE PROTEJATE DIN ROȘIA MONTANĂ</p>
<p>În conformitate cu documentul publicat pe site-ul menționat este marcat de OPUS ca fiind modificat următorul text (p. 28):</p> <ul style="list-style-type: none"> - „[...] <u>pentru conservarea resurselor de patrimoniu cultural și natural ale sitului Roșia Montană / Zona Istorică Centrală [...]</u>” - „[...]protejarea <u>valorii excepționale a sitului [...]</u>” 	<ul style="list-style-type: none"> - Textul a fost modificat după cum urmează: „conservarea resurselor de patrimoniu cultural ale monumentelor istorice și ale Zonei Protejate Centru Istoric Roșia Montană”. - Textul a fost modificat după cum urmează: “protejarea valorii sitului”

Observații:

- Prima modificare a fost făcută pentru conformarea cu termenii de referință.
- A doua modificare a fost făcută după revizuirea finală a documentului, considerând că utilizarea repetitivă și excesivă a adjectivului excepțional nu corespunde unei realități evidente în raport cu alte situri mari/importante din România sau din lume.
- Mai mult , în acest caz, opiniile exprimate de mai multe istorici/arheologi și expertiza realizată de aceștia au prevalat în fața opiniilor exprimate de arhitecți

MODIFICAREA 13: Secțiunea Obiective generale

Documentul OPUS postat pe site-ul www.simpara.ro	RAPORT SIM – PLAN M, PARTEA II-a – PLAN DE MANAGEMENT PENTRU MONUMENTELE ISTORICE ȘI ZONELE PROTEJATE DIN ROȘIA MONTANĂ
În conformitate cu documentul publicat pe site-ul menționat este marcat de OPUS ca fiind modificat următorul text (p. 28): <ul style="list-style-type: none">- „[...] trebuie să contribuie la protejarea și conservarea sitului [...]”- „[...] susținându-i valoarea excepțională [...]”- „[...] purtătoare de interese în gestiunea sau utilizarea sitului [...]”- „[...] vor trebui să fie bine familiarizate cu valoarea și semnificația sitului [...]”	<ul style="list-style-type: none">- Textul a fost modificat după cum urmează: „trebuie să contribuie la protejarea și conservarea monumentelor istorice și zonei protejate”.- Textul a fost modificat după cum urmează: “susținându-le valoarea deosebită”- Textul a fost modificat după cum urmează: “purtătoare de interese în gestiunea sau utilizarea monumentelor istorice și a zonei protejate”- Textul a fost modificat după cum urmează: “vor trebui să fie bine familiarizate cu valoarea și semnificația acestora (n.n. a monumentelor istorice și a zonei protejate)”

Observații:

- Prima, a treia și a patra modificare au fost făcute pentru conformarea cu termenii de referință.
- A doua modificare a fost făcută după revizuirea finală a documentului, considerând că utilizarea repetitivă și excesivă a adjectivului excepțional nu corespunde unei realități evidente în raport cu alte situri mari/importante din România sau din lume.
- Mai mult, în acest caz, opiniile exprimate de mai multe istorici/arheologi și expertiza realizată de aceștia au prevalat în fața opiniilor exprimate de arhitecți

MODIFICAREA 14: Secțiunea Obiective ideale

Documentul OPUS postat pe site-ul www.simpara.ro	RAPORT SIM – PLAN M, PARTEA II-a – PLAN DE MANAGEMENT PENTRU MONUMENTELE ISTORICE ȘI ZONELE PROTEJATE DIN ROȘIA MONTANĂ
În conformitate cu documentul publicat pe site-ul menționat este marcat de OPUS ca fiind modificat următorul text (p. 29): <ul style="list-style-type: none">- „[...] Protejarea, conservarea și punerea în valoare a <u>Sitului Istoric Roșia Montană ca întreg și mai ales a Centrului Istoric</u>, ca nucleu [...]”- [...] transformarea sa <u>într-un catalizator</u> al regenerării economice [...]	<ul style="list-style-type: none">- Textul a fost modificat după cum urmează: „Protejarea, conservarea și punerea în valoare a monumentelor istorice și a zonei protejate ca nucleu cu maximă coerență și reprezentativitate al valorii culturale ...”.- Textul a fost modificat după cum urmează: “la transformarea sa într-un posibil catalizator al regenerării economice ...”

Observații:

- Prima modificare a fost făcută pentru conformarea cu termenii de referință.

- Cuvântul “posibil” a fost adăugat în editarea finală pentru că nu există absolut nici o garanție că situl va acționa cu siguranță ca un catalizator.

MODIFICAREA 15: Ștergerea subtitlurilor de la p. 29

Documentul OPUS postat pe site-ul www.simpara.ro	RAPORT SIM – PLAN M, PARTEA II-a – PLAN DE MANAGEMENT PENTRU MONUMENTELE ISTORICE ȘI ZONELE PROTEJATE DIN ROȘIA MONTANĂ
În conformitate cu documentul publicat pe site-ul menționat este marcat de OPUS ca fiind modificat următorul text (p. 29): <ul style="list-style-type: none"> - „[...] Opportunities [...]” - „[...] Regeneration and development [...]” 	<ul style="list-style-type: none"> - Subtitlurile au fost eliminate din rațiuni editoriale pentru conformarea cu cuprinsul indicat de termenii de referință elaborați de MMGA.

Observații:

- Modificarea a fost făcută pentru conformarea cu termenii de referință.

MODIFICAREA 16: Înlocuirea “Parteneriatului pentru Roșia Montană” cu Supraintendența de Patrimoniu Roșia Montană

Observații:

- Modificarea a fost făcută în editarea finală a documentației ținând cont de faptul că Supraintendența de Patrimoniu Roșia Montană reflectă mai bine scopurile și obiectivele unei astfel de structuri menite să gestioneze la un nivel amplu problemele de patrimoniu de la Roșia Montană. Trebuie luat în considerare că atât “Parteneriatul”, cât și “Supraintendența” sunt doar propuneri și o serie de decizii viitoare trebuie luate de autoritățile române competente în urma procesului de consultare publică și a celui de avizare referitor la Proiectul Roșia Montană.
- De asemenea, termenul de Parteneriat este mult prea general, compania RMGC având în momentul de față în desfășurare multe tipuri de parteneriate pentru diverse zone de interes..

MODIFICAREA 17:

Documentul OPUS postat pe site-ul www.simpara.ro	RAPORT SIM – PLAN M, PARTEA II-a – PLAN DE MANAGEMENT PENTRU MONUMENTELE ISTORICE ȘI ZONELE PROTEJATE DIN ROȘIA MONTANĂ
În conformitate cu documentul publicat pe site-ul menționat este marcat de OPUS ca fiind modificat următorul text (p. 30): <ul style="list-style-type: none"> - „[...]Situl, prin profilul său particular (apartenența la o categorie distinctă de situri și la o problematică de patrimoniu și ea bine individualizată) are un amplu potențial pentru inițierea unor relații specializate cu <u>alte comunități sau situri miniere</u> din alte regiuni, din România sau din afara ei. [...]” 	<ul style="list-style-type: none"> - Textul a fost modificat după cum urmează: “Situl, prin profilul său particular (apartenența la o categorie distinctă de situri și la o problematică de patrimoniu și ea bine individualizată – <u>sit minier și patrimoniu industrial</u>) are un amplu potențial pentru inițierea unor relații specializate cu alte comunități sau situri similare din alte regiuni, din România sau din afara ei.”

Observații:

- nu se fac alte comentarii

MODIFICAREA 18: Modificarea subtitlului – “Parteneriatul și Planul de Management” a devenit “Supraintendența și Planul de Management ”

Documentul OPUS postat pe site-ul www.simpara.ro	RAPORT SIM – PLAN M, PARTEA II-a – PLAN DE MANAGEMENT PENTRU MONUMENTELE ISTORICE ȘI ZONELE PROTEJATE DIN ROȘIA MONTANĂ
În conformitate cu documentul publicat pe site-ul menționat este marcat de OPUS ca fiind modificat următorul text (p. 30): <ul style="list-style-type: none">- [...] Parteneriatul și Planul de Management [...]	<ul style="list-style-type: none">- Titlul a devenit: “Supraintendența și Planul de Management ”

Observații:

- vezi mai sus observațiile referitoare la modificarea 16

MODIFICAREA 19: Modificarea subtitlului – “Dimensiunea și consistența eterogenă a sitului”

Documentul OPUS postat pe site-ul www.simpara.ro	RAPORT SIM – PLAN M, PARTEA II-a – PLAN DE MANAGEMENT PENTRU MONUMENTELE ISTORICE ȘI ZONELE PROTEJATE DIN ROȘIA MONTANĂ
În conformitate cu documentul publicat pe site-ul menționat este marcat de OPUS ca fiind modificat următorul text (p. 30): <ul style="list-style-type: none">- „[...] <u>Dimensiunile și consistența eterogenă a sitului</u> [...]”	<ul style="list-style-type: none">- Subtitlu a fost păstrat ca atare fără modificări: “Dimensiunile și consistența eterogenă a sitului”

Observații:

- nu se fac alte comentarii

MODIFICAREA 20: Modificarea subtitlului – “Pericole” și “Relansarea mineritului la scară mare”

Documentul OPUS postat pe site-ul www.simpara.ro	RAPORT SIM – PLAN M, PARTEA II-a – PLAN DE MANAGEMENT PENTRU MONUMENTELE ISTORICE ȘI ZONELE PROTEJATE DIN ROȘIA MONTANĂ
În conformitate cu documentul publicat pe site-ul menționat este marcat de OPUS ca fiind modificat următorul text (p. 30): <ul style="list-style-type: none">- „[...] Pericole [...]”- [...] Relansarea mineritului la scară mare [...]”- „[...]Exploatarea proiectată de RMGC, desfășurată la o scară cu mult extinsă față de cea actuală, constituie un pericol potențial considerabil. [...]”- [...]Planul de exploatare, definitivat doar după încheierea evaluării impactului asupra mediului, va trebui adaptat în funcție de rezultatele acestei evaluări, astfel încât să nu	<ul style="list-style-type: none">- În procesul final de editare au fost făcute următoarele modificări pentru conformarea cu termenii de referință, respectiv: <i>“Factori cu posibil impact negativ” și “Impactul potențial al exploatării miniere în carieră deschisă”</i>- Textul a fost modificat după cum urmează: <i>“Exploatarea proiectată de RMGC, desfășurată la o scară mai extinsă față de cea actuală, poate constitui un impact potențial.”</i>- Textul a fost modificat după cum urmează: <i>“Planul de exploatare, definitivat doar după încheierea evaluării impactului asupra mediului, va trebui adaptat în funcție de</i>

afecteze negativ patrimoniul cultural și natural al sitului. [...]	rezultatele acestei evaluări, astfel încât să nu afecteze negativ și ireversibil patrimoniul cultural reprezentat de monumentele istorice și zona protejată Centrul Istoric Roșia Montană.”
--	---

Observații:

- Modificarea a fost făcută pentru conformarea cu termenii de referință.

MODIFICAREA 21: Depopularea zonei, p. 33

Documentul OPUS postat pe site-ul www.simpara.ro	RAPORT SIM – PLAN M, PARTEA II-a – PLAN DE MANAGEMENT PENTRU MONUMENTELE ISTORICE ȘI ZONELE PROTEJATE DIN ROȘIA MONTANĂ
<p>În conformitate cu documentul publicat pe site-ul menționat este marcat de OPUS ca fiind modificat următorul text (p. 33):</p> <ul style="list-style-type: none"> - „[...] La Roșia Montană însă acest fenomen a luat amploare odată cu inițierea campaniei de achiziții imobiliare a companiei RMGC. Astăzi, după trei ani de la achiziționarea primelor proprietăți, compania deține 34% din intravilanul Zonei Centrale a localității, ceea ce se traduce, în termeni demografici, printr-o depopulare severă. Tendințele contrare, de creștere, reprezentate de un aport instabil de populație, sunt ne semnificative. Efectele acestei situații se fac simțite, evident, în plan social, dar și în starea fizică a patrimoniului construit, care s-a înrăutățit în ultimii ani. [...]” 	<ul style="list-style-type: none"> - Textul a fost modificat după cum urmează: “La Roșia Montană acest fenomen a existat în mod constant de-a lungul ultimelor secole, fiind periodic constatate fluctuări ale numărului populației. În urma începerii programului de achiziții al RMGC, dublată de îmbătrânirea populației și migrarea voluntară a categoriilor tinere de populație către mediul urban, fenomenul a cunoscut o accentuare. Astăzi, după trei ani de la achiziționarea primelor proprietăți, compania deține 34% din intravilanul Zonei Centrale a localității, ceea ce se traduce, în termeni demografici, printr-o depopulare severă, dar trebuie subliniat că o parte a imobilelor nu mai erau deja locuite la data achiziționării, iar după intrarea acestora în proprietatea RMGC acestea sunt utilizate ca birouri și locuințe de serviciu. Tendințele contrare, de creștere, reprezentate de un aport instabil de populație, sunt totuși destul de ne semnificative, din punctul de vedere a unei creșteri demografice. Efectele acestei situații se fac simțite, pe de o parte, în plan social, dar și în starea fizică a patrimoniului construit, care s-a degradat treptat începând din anii '90.”

Observații:

- nu se fac alte comentarii

MODIFICAREA 22:

Documentul OPUS postat pe site-ul www.simpara.ro	RAPORT SIM – PLAN M, PARTEA II-a – PLAN DE MANAGEMENT PENTRU MONUMENTELE ISTORICE ȘI ZONELE PROTEJATE DIN ROȘIA MONTANĂ
<p>În conformitate cu documentul publicat pe site-ul menționat este marcat de OPUS ca fiind modificat următorul text (p. 30):</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Textul a fost modificat după cum urmează: “Compania RMGC, devenită proprietarul

<p>- „[...]Compania RMGC, devenită proprietarul imobiliar majoritar în Zona istorică, desfășoară <u>selectiv</u> lucrări de întreținere. Totuși, o mare parte a fondului construit deținut de companie, în bună măsură compus din construcții de valoare, continuă să se deterioreze într-un ritm <u>accelerat</u>, ca urmare a <u>lipsei lucrărilor de întreținere</u> (în Zona centrală, 51% din totalul imobilelor cu construcții aflate în stare proastă sau foarte proastă se află în patrimoniul RMGC). Aceeași tendință generală negativă se constată și la construcțiile care nu au intrat în proprietatea RMGC. [...]”</p>	<p>imobiliar majoritar în Zona Centru Istoric Roșia Montană, desfășoară lucrări de întreținere la imobilele aflate în proprietatea sa, într-o primă etapă punându-se accentul pe clădirile monument istoric. Totuși, o mare parte a fondului construit deținut atât de companie, cât și de alte categorii de proprietari, compus într-o anumită măsură din construcții de valoare, continuă să se deterioreze într-un ritm constant, ca urmare a lipsei unui program coerent al lucrărilor de întreținere (în Zona centrală, 51% din totalul imobilelor cu construcții aflate în stare proastă sau foarte proastă se află în patrimoniul RMGC, acestea fiind achiziționate de companie în această stare, respectiv o stare generală de degradare). Aceeași tendință generală negativă se constată și la construcțiile care nu au intrat în proprietatea RMGC..”</p>
---	---

Observații:

- nu se fac alte comentarii

MODIFICAREA 23: p. 40-41

<p>Documentul OPUS postat pe site-ul www.simpara.ro</p>	<p>RAPORT SIM – PLAN M, PARTEA II-a – PLAN DE MANAGEMENT PENTRU MONUMENTELE ISTORICE ȘI ZONELE PROTEJATE DIN ROȘIA MONTANĂ</p>
<p>În conformitate cu documentul publicat pe site-ul menționat este marcat de OPUS ca fiind modificat următorul text (p. 40):</p> <ul style="list-style-type: none"> - „[...] <u>Peisajul Roșiei Montane este amplu și variat</u>, semnificativ pentru rolul său de cadru vizual, fundal pe care se desfășoară componentele așezării, și nu mai puțin pentru calitățile sale intrinseci, naturale și antropice [...]” - „[...] Toate aceste straturi, puternic întrepătrunse, ale <u>peisajului Roșiei Montane</u> îl definesc drept produs prin excelență al interacțiunii comunității locale cu mediul natural, sub influența forțelor sociale, economice și culturale, <u>ceea ce îl califică drept peisaj cultural</u>. [...]” 	<ul style="list-style-type: none"> - Textul a fost modificat după cum urmează: “Peisajul Roșiei Montane în cuprinsul zonei protejate Centru Istoric Roșia Montană este amplu și variat, semnificativ pentru rolul său de cadru vizual, fundal pe care se desfășoară componentele așezării, și nu mai puțin pentru calitățile sale intrinseci, naturale și antropice”. - Textul a fost modificat după cum urmează: „[...]Toate aceste straturi, puternic întrepătrunse, ale <u>peisajului Centrului Istoric Roșia Montană</u> îl definesc drept produs prin excelență al interacțiunii comunității locale cu mediul natural, sub influența forțelor sociale, economice și culturale.[...]”

Observații:

- Modificările au fost făcute pentru a sublinia contextul de încadrare, anume Zona Protejată Centrul Istoric, așa cum era specificat în termenii de referință și nu întreaga zonă Roșia Montană
- Modificarea privind clasarea peisajului cultural a fost făcută ținând cont de opiniile formulate de OPUS în documentația de completare a PUG Roșia Montană, în anul 2002 (vezi supra, observațiile referitoare la modificarea 9).

MODIFICAREA 24: Program 26 la p. 41

<p>Documentul OPUS postat pe site-ul www.simpara.ro</p>	<p>RAPORT SIM – PLAN M, PARTEA II-a – PLAN DE MANAGEMENT PENTRU MONUMENTELE ISTORICE ȘI ZONELE PROTEJATE DIN ROȘIA MONTANĂ</p>
<p>În conformitate cu documentul publicat pe site-ul menționat este marcat de OPUS ca fiind modificat următorul text (p. 41):</p> <ul style="list-style-type: none"> - „[...] <i>program 26.</i> Descurajarea proiectelor de orice fel, localizate în afara teritoriului sitului, care tind să producă efecte adverse asupra acestuia [...]” 	<ul style="list-style-type: none"> - Acest text a fost eliminat.

Observații:

- Termenul de „descurajare” este ceva mult prea vag și indefinit în acest context.
- Planul de Management subcontractat firmei OPUS se referă la programe ce sunt preconizate să se desfășoare în interiorul acestei Zone Protejate.
- În ceea ce privește activitățile și Planuri de Management specifice în Zona Industrială, au fost contractați specialiști acreditați pentru activitățile ce se vor desfășura acolo. Aceștia au dezvoltat în mod particular și specific măsurile de minimizare a impactului și Planurile de Management aferente.

MODIFICAREA 25: Obiectivul 14 la p. 41-42

<p>Documentul OPUS postat pe site-ul www.simpara.ro</p>	<p>RAPORT SIM – PLAN M, PARTEA II-a – PLAN DE MANAGEMENT PENTRU MONUMENTELE ISTORICE ȘI ZONELE PROTEJATE DIN ROȘIA MONTANĂ</p>
<p>În conformitate cu documentul publicat pe site-ul menționat este marcat de OPUS ca fiind modificat următorul text (p. 41):</p> <ul style="list-style-type: none"> - „[...] Odată cu trecerea unei mari părți a fondului imobiliar în proprietatea companiei RMGC, ca efect al politicii sale de achiziții intensive, zona s-a depopulat și multe construcții au rămas fără utilizare, în timp ce altele au fost reutilizate, cu funcțiuni diverse. Consecința naturală a acestei suite de evenimente este agravarea stării de conservare a unei mari părți a fondului construit (din care 23.8% se află în stare proastă și foarte proastă, 54.3% în stare medie și doar 21.9% în stare bună; cf. evaluare Opus 2004). Dată fiind această stare generală a resursei majore a sitului, sunt necesare intervenții urgente menite să stopeze și să inverseze tendința actuală negativă. [...]” 	<ul style="list-style-type: none"> - Textul a fost modificat după cum urmează: „[...] Dată fiind această stare generală a resursei majore a sitului, sunt necesare intervenții urgente menite să stopeze și să inverseze tendința actuală negativă. [...]”

Observații:

- Modificările au fost făcute în editarea finală considerând că OPUS exprima o opinie proprie subiectivă în evaluarea sa, fără a ține cont de fenomenul general de depopulare din munții Apuseni și alte zone rurale ale României și de faptul că unele clădiri din Roșia Montană sunt abandonate sau nelocuite de ani de zile de către proprietarii lor, aspecte clar explicate într-o serie de capitole ale Raportului de Evaluare a Impactului asupra Mediului, redactate de experți în respectivele domenii.
- De altfel, s-a ținut cont și de opinia exprimată de OPUS în documentația de completare a PUG Roșia Montană, în anul 2002 (vezi supra, observațiile referitoare la modificarea 9).

MODIFICAREA 26: Program 31 la p. 42

Documentul OPUS postat pe site-ul www.simpara.ro	RAPORT SIM – PLAN M, PARTEA II-a – PLAN DE MANAGEMENT PENTRU MONUMENTELE ISTORICE ȘI ZONELE PROTEJATE DIN ROȘIA MONTANĂ
În conformitate cu documentul publicat pe site-ul menționat este marcat de OPUS ca fiind modificat următorul text (p. 41): <ul style="list-style-type: none">- „[...] <i>program 31</i>. Conservarea și amenajarea galeriilor romane, medievale sau moderne cunoscute sau care vor fi descoperite (de exemplu tronsonul modern și roman al galeriei Cătălina-Monulești [...])”	<ul style="list-style-type: none">- Textul a fost modificat după cum urmează: „[...] <i>program 30</i>. Conservarea, amenajarea și punerea în valoare – în condiții de siguranță – a unor tronsoane reprezentative pentru galeriile romane, medievale sau moderne cunoscute sau care vor fi descoperite (ca de exemplu tronsonul modern și roman al galeriei Cătălina-Monulești, sectorul minier Păru Carpeni, zona Piatra Corbului, zona Văidoaia) [...].”

Observații:

- Modificarea a fost făcută în editarea finală considerând că OPUS nu este obiectiv prin propunerea unui astfel de program, ținând cont și de faptul că nu se ținea cont în această formulare de propunerile făcute de dr. Beatrice Cauuet în raportul ei de sinteză asupra acestor chestiuni.
- De asemenea, un alt punct de vedere important care a fost luat în editarea finală când s-a făcut modificarea a fost cel exprimat în raportul O’Hara – „[...] Cercetările nu implică în mod obligatoriu necesitatea ca orice descoperire să fie și conservată, iar ideea academicienilor privind o conservare in situ totală nu este probabil adecvată întotdeauna ținând cont de realitățile arheologiei de salvare și ale lumii comerciale. Cel puțin astfel stau lucrurile în cazul conservării in situ a galeriilor romane de la Roșia Montană. Există peste 5 km de astfel de lucrări miniere, aparent cu o varietate limitată și cu puține vestigii care au supraviețuit. Majoritatea sunt inaccesibile, de fapt chiar periculoase pentru turism. Propunerile alternative cum ar fi desemnarea unei întregi zone ca peisaj cultural ce trebuie dezvoltat pentru scopuri turistice nu au suport viabil. Singura sursă disponibilă de obținere a fondurilor în acest scop o constituie compania care dorește să exploateze resursele minerale. Desigur, este necesar să se stabilească și să se conserve un eșantion reprezentativ de galerii accesibile turiștilor, la Cătălina Monulești și/sau Orlea, și cu siguranță este necesară monitorizarea continuă pentru a asigura identificarea valorilor arheologice distincte care se descoperă cu ocazia săpăturilor de cercetare arheologică sau minieră. Aceasta responsabilitate îi revine Ministerului Culturii”.